

REPUBLIKA SRPSKA
Agencija za osiguranje Republike Srpske
Banja Luka

Bana Milosavljevića 8/II
e-mail azors.kabinet@blic.net; www.azors.rs.ba
tel/faks: +387 51 228-910, 228-920

REPUBLIC OF SRPSKA
The Insurance Agency of Republic of Srpska
Banja Luka

St. Bana Milosavljevića 8/II
e-mail: azors.kabinet@blic.net; www.azors.rs.ba
phone/fax: +387 51 228-910, 228-920

IZVJEŠTAJ
o stanju u sektoru osiguranja
Republike Srpske
za period od 01.01.2009. do 31.12.2009. godine

Banja Luka, juni 2010. godine

S A D R Ž A J

UVOD	2
1. ZAKONODAVNI OKVIR ZA TRŽIŠTE OSIGURANJA U REPUBLICI SRPSKOJ	4
2. UČESNICI NA TRŽIŠTU OSIGURANJA.....	6
2.1. Društva za osiguranje	6
2.1.1. Vlasnička struktura.....	6
2.1.2. Ljudski resursi	7
2.2. Posrednici u osiguranju	8
2.3. Zaštitni fond Republike Srpske	8
2.4. Ombudsman u osiguranju- zaštita potrošača.....	11
3. PORTFELJ OSIGURANJA.....	11
3.1. Obračunata premija	11
3.2. Struktura premije.....	15
3.3. Tržišno učešće	17
4. RJEŠAVANJE ODŠTETNIH ZAHTJEVA	19
4.1. Životno osiguranje.....	19
4.2. Neživotno osiguranje.....	19
5. BILANSNA STRUKTURA.....	22
5.1. Bilans stanja	22
5.2. Bilans uspjeha	31
6. POKAZATELJI POSLOVANJA.....	34
ZAKLJUČAK.....	36

UVOD

Polazeći od dostavljenih finansijskih izvještaja društava za osiguranje za 2009. godinu, izvještaja o izvršenoj reviziji finansijskih izvještaja društava, aktuarskih mišljenja, prikupljenih statističkih i drugih podataka i provedenog nadzora nad poslovanjem društava za osiguranje, a u skladu sa članom 9. Zakona o društvima za osiguranje („Službeni glasnik RS“ broj: 17/05), pripremljen je Izvještaj o stanju sektora osiguranja u Republici Srpskoj za 2009. godinu.

Tržište osiguranja u Republici Srpskoj funkcioniše u skladu sa novim zakonskim okvirom od 2006. godine. Pozitivni efekti primjene zakona iz oblasti osiguranja, podzakonskih propisa i mjera nadzora koje je preduzela Agencije za osiguranje Republike Srpske (u daljem tekstu: Agencija) vidljivi su kroz više kvalitativnih i kvantitativnih pokazatelja, prezentovanih u ovom Izvještaju. Treba imati u vidu da su problemi u funkcionisanju tržišta osiguranja i poslovanju društava za osiguranje višestruki, uzroci složeni, a mjere za njihovo rješavanje ponekad i izvan nadležnosti Agencije.

Na osnovu izvršene analize za 2009. godinu se može konstatovati slijedeće:

- nastavljen je proces dogradnje zakonske regulative na osnovu iskustava u dosadašnjoj primjeni, a s ciljem usklađivanja sa EU direktivama i drugim međunarodnim standardima,
- zaokružen je regulatorni okvir iz oblasti dobrovoljnog penzijskog osiguranja (u segmentu akata koji donosi Agencija),
- tržište je pokazalo kratkoročnu otpornost na recesijske uticaje i nije došlo do smanjenja obima premije,
- povećana je kapitalna adekvatnost na nivou sektora i visina tehničkih rezervi,
- preduzete su brojne i raznovrsne nadzorne mjere, kako kako be se sektor dugoročno stabilizovao, a pojedina društva za osiguranje finansijski sanirala,
- djelovanjem Kancelarije Ombudsmana postignut je viši stepen zaštite i edukacije potrošača i korisnika usluga osiguranja.

U međunarodnim komparacijama, kao i u odnosu na ostale segmente finansijskog sektora, osiguranje u Republici Srpskoj nije značajnije promijenilo svoju dosadašnju poziciju. Slijedeće tabela pokazuje strukturu aktive finansijskog sektora RS:

Dijelovi sektora finansijskih usluga (finansijske institucije)	2006.		2007.		2008.		2009.		Indeks rasta aktive 09/08
	Aktiva	Udio	Aktiva	Udio	Aktiva	Udio	Aktiva	Udio	
	(u mil. KM)	(%)	(u mil. KM)	(%)	(u mil. KM)	(%)	(u mil. KM)	(%)	
<i>Banke</i>	3.190	75,65	5.379	84,22	5.749	88,5	5.381	86,57	93,60
<i>Zatvoreni investicioni fondovi</i>	734	17,41	566	8,86	218	3,36	287	4,61	131,65
<i>Osiguravajuća društva</i>	159	3,77	190	2,97	212	3,26	226	3,64	106,60
<i>Mikrokreditne organizacije</i>	134	3,18	252	3,95	311	4,79	317	5,10	101,93
<i>Lizing društva</i>	0	0	0	0	6	0,09	5	0,08	83,33
Ukupno za sektor	4.217	100	6.387	100	6.496	100	6.216	100	95,86

Izvor: Agencija za bankarstvo RS, Banjalučka berza, Agencija za osiguranje RS

U izrazito bankocentričnom finansijskom sektoru Republike Srpske, nebankarske finansijske institucije upravljaju sa svega 13,5% aktive. Učešće sektora osiguranja u aktivi finansijskog sektora, u periodu 2006. do 2009. godine, ne pokazuje značajnije oscilacije, ali zabrinjava činjenica da se efekti svjetske ekonomske krize u narednom periodu mogu direktnije odraziti i na poslovanje ovog sektora. Stanje u drugim tranzicijskim zemljama, a naročito u zemljama iz regiona, je slično, pri čemu su pojedina tržišta već u 2009. godini doživjela pad premije i aktive.

U 2009. godini 11 društava za osiguranje, koja imaju sjedište u Republici Srpskoj, ostvarilo je obračunatu premiju od 119,9 miliona KM. Ukupna aktiva sektora osiguranja iznosila je na dan 31.12.2009. godine 226 miliona KM. Sa neto dobitkom u ukupnom iznosu od 10,08 miliona KM je poslovalo 9 društava za osiguranje, a gubitak od 7,6 miliona KM iskazala su 2 društva. U ovoj djelatnosti bilo je zaposleno 927 radnika.

1. ZAKONODAVNI OKVIR ZA TRŽIŠTE OSIGURANJA U REPUBLICI SRPSKOJ

Društva za osiguranje u Republici Srpskoj u svom poslovanju primjenjuju više različitih sistemskih propisa, što predstavlja osnovni zakonodavni okvir, kako za njihovo funkcionisanje, tako i za provođenje nadzora.

Osnovni zakonodavni okvir za tržište osiguranja uspostavljen je 2005. godine i obuhvata slijedeće:

1. Zakon o društvima za osiguranje („Službeni glasnik RS“ broj: 17/05, izmjene 01/06 i 64/06),
2. Zakon o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obaveznim osiguranjima od odgovornosti („Službeni glasnik RS“ broj: 17/05, izmjene 64/06 i 12/09),
3. Zakon o posredovanju u osiguranju („Službeni glasnik RS“ broj: 17/05, izmjene 64/06 i 106/09).

Kako su usvajanjem ovih zakona u 2005. godini samo djelimično implementirane EU direktive za djelatnost osiguranja, a iz zbog činjenice da je u međuvremenu došlo i do promjena i donošenja novih EU direktiva, u 2009. godini usvojene su značajne izmjene i dopune Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim obaveznim osiguranjima od odgovornosti i Zakona o posredovanju u osiguranju.

Za nastavak reforme u okviru ovog sektora od posebnog značaja su izmjene i dopune Zakona o društvima za osiguranje, koje su zbog kompleksnijih pripremnih radnji i analiza stanja, upućene u skupštinsku proceduru tek krajem 2009. godine.

Pored navedenog paketa zakona, osnovni zakonodavni okvir tržišta osiguranja, čini i Zakon o dobrovoljnim penzijskim fondovima i penzijskim planovima, koji je usvojen u 2009. godini, po kome je nadležnost za regulativu i nadzor u ovoj oblasti data Agenciji. Regulatorni okvir oblasti dobrovoljnog penzijskog osiguranja čine i podzakonski propis, koje je u skladu sa svojim ovlašćenjima donijela Agencija, a kojim je detaljnije propisano poslovanje dobrovoljnih penzijskih fondova.

Na osnovu Zakona o društvima za osiguranje formirana je Agencija u skladu sa međunarodnim standardima finansijske supervizije. Uspostavljanjem nezavisne, nadzorne, stručne i regulatorne institucije, stvorene su pretpostavke da Agencija kroz svoja ovlašćenja dalje proširuje regulatornu osnovu, potrebnu za efikasno funkcionisanje sektora u skladu sa EU direktivama.

Nadzor finansijskih usluga osiguranja, koji u skladu sa svojim zakonskim ovlašćenjima vrši Agencija, je specifičan i prilagođen pravilima osiguravajuće struke, pa se kao takav smatra primarnim nadzorom u osiguranju. Međutim, zbog ukupnog korporativnog i finansijskog statusa društava za osiguranje ovaj nadzor se upotpunjuje i ostalim aspektima nadzora u RS, koji vrše druge nadzorne institucije.

Novim zakonskim okvirom, koji je detaljnije razrađen kroz brojne podzakonske akte Agencije, uvedeni su međunarodno priznati standardi i pravila poslovanja društava za

osiguranje, a što se prije svega se odnosi na kapitalnu adekvatnost, solventnost i likvidnost, obračun i pokrivenost tehničkih rezervi, zaštitu potrošača i sl. Propisani su minimalni standardi računovodstvene i aktuarske revizije u djelatnosti osiguranja, kao i sadržaji revizorskih i aktuarskih izvještaja. Primjena principa upravljanja rizicima u osiguranju u narednom periodu, što se uvodi kroz predložene izmjene i dopune Zakona o društvima za osiguranje, trebala bi dovesti do boljeg uređenja i efikasnijeg nadzora tržišta osiguranja.

Pored toga, Zakonom o društvima za osiguranje uspostavljeni su mehanizmi za saradnju Agencije za osiguranje Republike Srpske sa Agencijom za osiguranje Federacije BiH.

Uz osnovne zakone, kojima je regulisano tržište osiguranja, cjelovit zakonodavni okvir ove oblasti čine i drugi sistemski zakoni, a to su:

1. Zakon o privrednim društvima („Službeni glasnik RS“ broj: 127/08),
2. Zakon o računovodstvu i reviziji („Službeni glasnik RS“ broj: 36/09),
3. Zakon o tržištu hartija od vrijednosti („Službeni glasnik RS“ broj: 92/06),
4. Zakon o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“ broj: 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, „Službeni glasnik RS“ broj: 17/93, 03/96, 39/03, 74/04),
5. Zakon o Agenciji za osiguranje u BiH („Službeni glasnik BiH“ broj: 12/04).

Budući da je korporativni status društava za osiguranje određen prevashodno kao otvoreno akcionarsko društvo (drugi oblik je društvo za uzajamno osiguranje), Zakon o privrednim društvima i Zakon o tržištu hartija od vrijednosti primjenjuju se kao opšti propisi po kojima se uređuje korporativno-finansijski status ovih subjekata, osim u dijelu u kojem je Zakon o društvima za osiguranje propisao posebna pravila.

Od velikog je značaja primjena međunarodnih računovodstvenih standarda, koji su na osnovu zakona iz oblasti računovodstva uvedeni u obaveznu primjenu. Radi primjene direktiva EU, koje u okviru IFRS standarda važe za sektor osiguranja, nužna je saradnja Agencije sa Ministarstvom finansija i Savezom računovođa i revizora RS. Ministarstvo finansija je u 2009. godini donijelo propise koji regulišu finansijsko izvještavanje društava za osiguranje i to:

- Pravilnik o sadržini i formi finansijskih izvještaja društava za osiguranje,
- Pravilnik o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru društava za osiguranje.

Zakonom o obligacionim odnosima propisane su opšte odredbe ugovora o osiguranju, kao imenovanog ugovora. Ovim Zakonom nisu propisane posebne odredbe o modalitetima odnosno vrstama ugovora o osiguranju karakteristične za pojedine klasifikovane poslove osiguranja, što u daljim tokovima reforme sektora osiguranja treba učiniti. Za sada su u primjeni uslovi osiguranja koje svako društvo za osiguranje treba da usvoji za poslove osiguranja za koje se registrovalo.

Zakonom o Agenciji za osiguranje BiH, na nivou Bosne i Hercegovine, formirana je državna Agencija kao koordinaciona, sa specifičnim nadležnostima, u odnosu na koju Agencija za osiguranje RS ima određene obaveze i prava. Na osnovu saradnje sa entitetskim agencijama obezbjeđuje se da ova Agencija ispunjava zadatke predstavljanja sektora osiguranja BiH prema inostranstvu, sakupljanja i obrade statističkih podataka za osiguranje u BiH, kao i obavljanje drugih poslova za koje je nadležna.

2. UČESNICI NA TRŽIŠTU OSIGURANJA

2.1. Društva za osiguranje

Na tržištu osiguranja Republike Srpske je u 2009. godini poslovalo 11 društava za osiguranje, koja su prema djelatnosti osiguranja, sjedištu i većinskom vlasništvu nad osnovnim kapitalom, predstavljena u narednoj tabeli:

Tabela broj 1: Društva za osiguranje

R.br.	NAZIV DRUŠTVA	SJEDIŠTE	VEĆINSKO VLASNIŠTVO
NEŽIVOTNO OSIGURANJE			
1.	Bobar osiguranje a.d.	Bijeljina	domaće
2.	d.d. Brčko-gas osiguranje	Brčko	domaće
3.	Drina osiguranje a.d.	Milići	domaće
4.	Krajina osiguranje a.d.	Banja Luka	domaće
5.	Mikrofin osiguranje a.d.	Banja Luka	domaće
6.	Nešković osiguranje a.d.	Bijeljina	domaće
7.	Osiguranje Aura a.d.	Banja Luka	domaće
8.	Triglav Krajina Kopaonik a.d.o.	Banja Luka	strano
KOMPOZITNA DRUŠTVA (ŽIVOTNO I NEŽIVOTNO OSIGURANJE)			
9.	Jahorina osiguranje a.d.	Pale	strano
10.	Kosig Dunav osiguranje a.d.	Banja Luka	strano
ŽIVOTNO OSIGURANJE			
11.	Grawe osiguranje a.d.	Banja Luka	strano

Izvor: Centralni registar HOV

Od 11 društava za osiguranje, sa sjedištem u Republici Srpskoj, 8 je obavljalo djelatnost neživotnog osiguranja, 1 društvo je registrovano samo za životno osiguranje, a 2 društva su kompozitna, ali su u 2009. godini obavljala isključivo djelatnost neživotnog osiguranja.

Proces uspostavljanja jedinstvenog ekonomskog prostora BiH u segmentu osiguranja nastavljen je i u 2009. godini. Sa stanjem na dan 31.12.2009. godine na području RS posluje i 8 filijala društava za osiguranje iz FBiH, a 5 društva iz RS je dobilo dozvolu za filijale u FBiH, čime se obezbjeđuje funkcionisanje jedinstvenog ekonomskog prostora BiH u djelatnosti osiguranja.

Ni u ovom izvještajnom periodu, kao ni u prethodnim godinama, u Republici Srpskoj nije bilo registrovano nijedno društvo za obavljanje poslova reosiguranja.

2.1.1. Vlasnička struktura

Prema strukturi vlasništva nad osnovnim kapitalom, u 2009. godini 7 društava je bilo u većinskom domaćem vlasništvu, dok su 4 društva za osiguranje bila u većinskom inostranom vlasništvu. Udio stranog kapitala u ukupnom kapitalu svih društava za osiguranje je iznosio 26,52%. Posmatrano sa stanovišta povezanosti strukture vlasništva i djelatnosti osiguranja, strani kapital je većinski u svim društvima koja obavljaju životno osiguranje i kompozitnim društvima

(koja imaju dozvolu za obavljanje životnog i neživotnog osiguranjem), te jednim društvom registrovanim za poslove neživotnog osiguranja. Posmatrano po domicilnim državama većinskih inostranih vlasnika, dva društva su u većinskom vlasništvu pravnih i/ili fizičkih lica iz Austrije, dok je po jedno društvo u većinskom vlasništvu lica iz Slovenije i Srbije.

Državno vlasništvo nad osnovnim kapitalom, prema Izveštaju Centralnog registra hartija od vrijednosti-knjizi akcionara, postoji samo u Krajina osiguranju a.d., i to u procentu od 70,45%. U ostalim društvima nema državnog vlasništva u strukturi kapitala, ali u Jahorina osiguranju a.d. je evidentirana državna imovina (građevinski objekti) koju ovo društvo koristi, a što je knjiženo u vanbilansnoj evidenciji društva.

Tabela broj 2: Vlasnička struktura u društvima za osiguranje

Vlasništvo	Broj društava za osiguranje	Učešće u ukupnom kapitalu	Učešće u ukupnoj aktivi	Učešće u bruto fakturisanom premiji
Većinsko domaće privatno vlasništvo	6	63,80%	49,05%	45,98%
Većinsko domaće državno vlasništvo	1	9,68%	9,12%	6,15%
Većinsko strano vlasništvo	4	26,52%	46,46%	47,87%
Ukupno	11	100%	100%	100%

Izvor: Izveštaji društava i Centralni registar HOV

2.1.2. Ljudski resursi

Na dan 31.12.2009. godine u osiguravajućim društvima u Republici Srpskoj bilo je ukupno zaposleno 927 radnika. U poslednje tri godine je na tržištu osiguranja prisutna tendencija rasta broja zaposlenih. Broj i kvalifikaciona struktura zaposlenih sa uporednim pokazateljima za 2007, 2008. i 2009. godinu predstavljeni su u narednoj tabeli:

Tabela broj 3: Broj i kvalifikaciona struktura zaposlenih u društvima za osiguranje

KVALIFIKACIJA	Stanje na dan 31.12.2007.		Stanje na dan 31.12.2008.		Stanje na dan 31.12.2009.		INDEKS 2009/08
	broj	%	broj	%	broj	%	
NK			2	0,22	3	0,32	150,00
PK			1	0,11	1	0,11	100,00
NS	14	1,61	9	0,97	6	0,65	66,67
KV	52	5,97	52	5,61	53	5,72	101,92
SSS	441	50,63	449	48,44	486	52,43	108,24
VKV	7	0,80	15	1,62	15	1,62	100,00
VŠS	114	13,09	102	11,00	103	11,11	100,98
VSS	177	20,32	227	24,49	242	26,11	106,61
MR	9	1,03	11	1,19	14	1,51	127,27
DR	2	0,23	3	0,32	4	0,43	133,33
UKUPNO	816	100	871	100	927	100	106,43

Izvor: Izveštaji društava

Za razliku od drugih segmenata finansijskog sistema, broj zaposlenih je u odnosu na prethodnu godinu povećan za 56 novih radnika ili 6,43%. Pored toga, zaposleno je još 68 lica, i to u filijalama društava za osiguranje iz FBiH, koja su dobila dozvolu za rad u Republici Srpskoj.

Iz prezentovanih podataka je vidljivo kontinuirano kvalitativno poboljšanje strukture zaposlenih, u pravcu povećanja učešća kadrova sa visokim obrazovanjem.

Od posebnog značaja je dalje razvijanje aktuarske i funkcije interne revizije u društvima za osiguranje, što se uvodi kao obaveza kroz novi Prijedlog izmjena i dopuna zakona o društvima za osiguranje.

Na dan 31.12.2009. godine u Registar ovlašćenih aktuara kod Agencije bilo je upisano 12 lica. Početkom 2009. godine je istekao prelazni period u kojem je Agencija priznavala ovlašćenja inostranim aktuarima (10 lica), što znači da se sektor osiguranja u ovoj oblasti sada u potpunosti oslanja na domaće kadrovske resurse. Zbog toga je bitno obezbijediti njihovu kontinuiranu edukaciju i jačanje uloge Udruženja aktuara Republike Srpske.

2.2. Posrednici u osiguranju

U 2009. godini su nastavljene aktivnosti na daljem uređenju oblasti posredovanja u osiguranju, kako na području regulative, tako i na razvoju nadzora nad posrednicima. Zaključno sa 31.12.2009. godine u Registar posrednika u osiguranju kod Agencije upisano je ukupno 163 zastupnika- fizička lica i 10 društava za zastupanje.

Isto tako u toku 2009. godine Agencija je izdala 3 dozvole društvima za zastupanje iz FBiH za otvaranje filijale.

Nakon izmjena podzakonskih akata u oktobru 2007. godine, društva za osiguranje mogu da obavljaju djelatnosti osiguranja samo preko posrednika u osiguranju koji su registrovani, tj. licencirani u skladu sa Zakonom o posredovanju u osiguranju, što značajno doprinosi uređenju tržišta osiguranja.

Izmjenama Zakona o posredovanju u osiguranju omogućeno je da banke i Pošte RS obavljaju djelatnost posredovanja, što je uobičajeno na drugim tržištima i trebalo bi da dinamizira i poboljša kvalitet tržišta u smislu kanala distribucije. Pored navedenog, izmjenama Zakona o posredovanju Agenciji su data dodatna ovlašćenja za nastavak sistemskog uređenja tržišta osiguranja, a naročito tržišta osiguranja od autoodgovornosti. U skladu sa navedenim, a u cilju uređenja poslova zastupanja u osiguranja, Agencija je propisala minimalan sadržaj ugovora o zastupanju i obračunu provizije zastupnika u osiguranju.

2.3. Zaštitni fond Republike Srpske

Zaštitni fond Republike Srpske je uspostavljen Zakonom o obaveznom osiguranju za motorna vozila i ostalim obaveznim osiguranjima od odgovornosti, kao posebno pravno lice. Nadležnost Fonda je da pokriva štete koje pretrpe žrtve saobraćajnih nezgoda, koje ne mogu biti

nadoknađene sistemom obaveznog osiguranja od autoodgovornosti (ako je lice koje je odgovorno za nezgodu nepoznato i ako je nezgodu prouzrokovalo neosigurano vozilo), kao i štete kada je protiv društva za osiguranje iz RS pokrenut postupak posebne likvidacije zbog stečaja ili oduzimanja dozvole.

Sva društva za osiguranje, koja obavljaju osiguranje od autoodgovornosti su po Zakonu članovi Zaštitnog fonda i imaju obavezu uplate doprinosa Fondu, srazmjerno ostvarenoj premiji od osiguranja od autoodgovornosti.

Ukupno ostvareni prihodi Zaštitnog fonda u 2009. godini su iznosili 1.957.288 KM, od čega se 1.662.285 KM odnosi na prihode od doprinosa članova Zaštitnog fonda, 147.257 KM je prihod od regresnih potraživanja, a ostali prihodi (prihodi od ukidanja rezervisanja) su iznosili 143.530 KM. Ostvareni ukupni prihodi su veći za 1,16% u poređenju sa istim periodom prethodne godine, što je rezultat: doprinosa novih članova (filijala društava iz FBiH), naplate neizmirenih doprinosa iz ranijih godina, te pojačane aktivnosti na naplati regresnih potraživanja.

Ovakve tendencije u dinamici naplate i obimu prihoda Zaštitnog fonda omogućile su urednije servisiranje obaveza prema oštećenim licima.

U narednoj tabeli se daje pregled rješavanja i isplate odštetnih zahtjeva u 2008. i 2009. godini, a koje se odnose na štete na licima ili imovini u saobraćajnim nezgodama, iz nadležnosti Zaštitnog fonda

Prosječna vrijednost isplaćenog odštetnog zahtjeva u 2009. godini u redovnom postupku iznosila je 3.216 KM, a prosječna vrijednost odštetnog zahtjeva u sudskom postupku je 12.256 KM.

Tabela broj 4: Odštetni zahtjevi prema Zaštitnom fondu

Odštetni zahtjevi	Prijavljeno		Preneseno iz prethodnog perioda		Ukupan broj zahtjeva		Odbijeno		Obradeno bez odbijenih		Isplaćeno			
	2008.	2009.	2008.	2009.	2008.	2009.	2008.	2009.	2008.	2009.	broj	iznos	broj	iznos
											2008.		2009.	
Redovni postupak	386	389	106	94	492	483	156	127	242	276	235	682.420	274	881.327
Sudski postupak	50	26	97	98	147	124	22	15	27	15	27	280.024	15	183.846
UKUPNO	436	415	203	192	639	607	178	142	269	291	262	962.444	289	1.065.173

Izvor: Izvještaj Zaštitnog fonda

2.4. Ombudsman u osiguranju- zaštita potrošača

Agencija se zaštitom potrošača bavila neposredno i preko Ombudsmana u osiguranju.

U 2009. godini zaokružen je pravni okvir za djelovanje i rad Ombudsmana u osiguranju i formalizovani postupci radi lakšeg obraćanja potrošača - korisnika usluga osiguranja.

Doneseni su sljedeći pravni akti: Kodeks poslovne etike društava za osiguranje, Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o ombudsmanima, Pravila rada ombudsmana u osiguranju.

Radi lakše komunikacije između Ombudsmana, društava za osiguranje i potrošača korisnika usluga osiguranja, u skladu sa navedenim aktima, pripremljeni su i objavljeni sljedeći obrasci: Prigovor Ombudsmanu, Izjašnjenje društva, Prijedlog za posredovanje Ombudsmana u osiguranju radi mirnog rješavanja spora, Saglasnost za posredovanje, kao i obrazac Sporazuma.

U izvještajnom periodu Kancelarija Ombudsmana zaprimila je 73 predmeta, uglavnom prigovore, molbe i pritužbe osiguranika, korisnika naknada iz osiguranja, odnosno trećih oštećenih lica, pri čemu su dominirali prigovori na postupke u isplati naknade štete iz osnova autoodgovornosti.

Detaljniji podaci o rezultatima postignutim u ovom segmentu dati su u Izvještaju o radu Agencije za 2009. godinu.

3. PORTFELj OSIGURANjA

3.1. Obračunata premija

Ukupno obračunata premija na tržištu osiguranja Republike Srpske u 2009. godini, koju su ostvarila društva sa sjedištem u Republici Srpskoj, iznosila je 119.980.355 KM. U odnosu na prethodnu godinu, obračunata premija u 2009. godini je veća za 2.618.843 KM ili za 2,23%.

U narednoj tabeli je dat međunarodni komparativni pregled osnovnih relativnih pokazatelja vezanih za premiju, kojima se mjeri stepen razvijenosti tržišta osiguranja:

Tabela broj 5: Premija i makroekonomski pokazatelji (u USD)

Zemlja		Premija/Broj stanovnika			Premija/BDP (%)			Životno/Ukupna premija		
		2006.	2007.	2008.	2006.	2007.	2008.	2006.	2007.	2008.
BiH	Republika Srpska	42,17	51,15	60,93	1,46	1,43	1,39	3,48	4,69	5,96
	Federacija BiH	59,84	72,87	87,94	2,20	2,16	2,15	13,91	16,69	17,56
Austrija		2.396,70	2.620,50	2.856,80	6,10	5,80	5,80	46,08	45,40	45,30
Bugarska		100,90	139,30	178,60	2,60	2,70	2,70	14,05	14,96	13,70
Grčka		489,30	537,90	593,90	1,80	1,90	1,90	52,47	51,53	51,70
Mađarska		376,20	491,90	501,40	3,40	3,50	3,10	51,30	55,62	53,10
Rumunija		94,50	135,20	165,00	1,70	1,80	1,80	19,52	19,36	19,80
Slovenija		1.100,90	1.294,80	1.483,90	5,80	5,70	5,40	31,30	32,18	31,80
Srbija		77,10	103,10	126,10	1,80	1,80	1,90	9,93	10,31	12,20
Turska		89,20	110,80	116,10	1,60	1,70	1,20	14,59	13,08	12,80
Hrvatska		307,90	370,70	430,70	3,30	3,30	3,20	26,46	27,29	26,30
Češka		519,60	631,30	804,40	3,80	3,70	3,50	38,63	41,35	40,60

Izvor: Statistika tržišta osiguranja u BiH, Republički zavod za statistiku RS, Swiss re

U vrijeme izrade ovog Izvještaja nije bila dostupna komparativna statistika za 2009. godinu, ali se može tvrditi da se relativna pozicija tržišta osiguranja RS nije bitnije promijenila, u odnosu na prikazane pokazatelje. Ostaje konstatacija iznesena u prethodnim izvještajima da je domaći sektor osiguranja relativno nerazvijen.

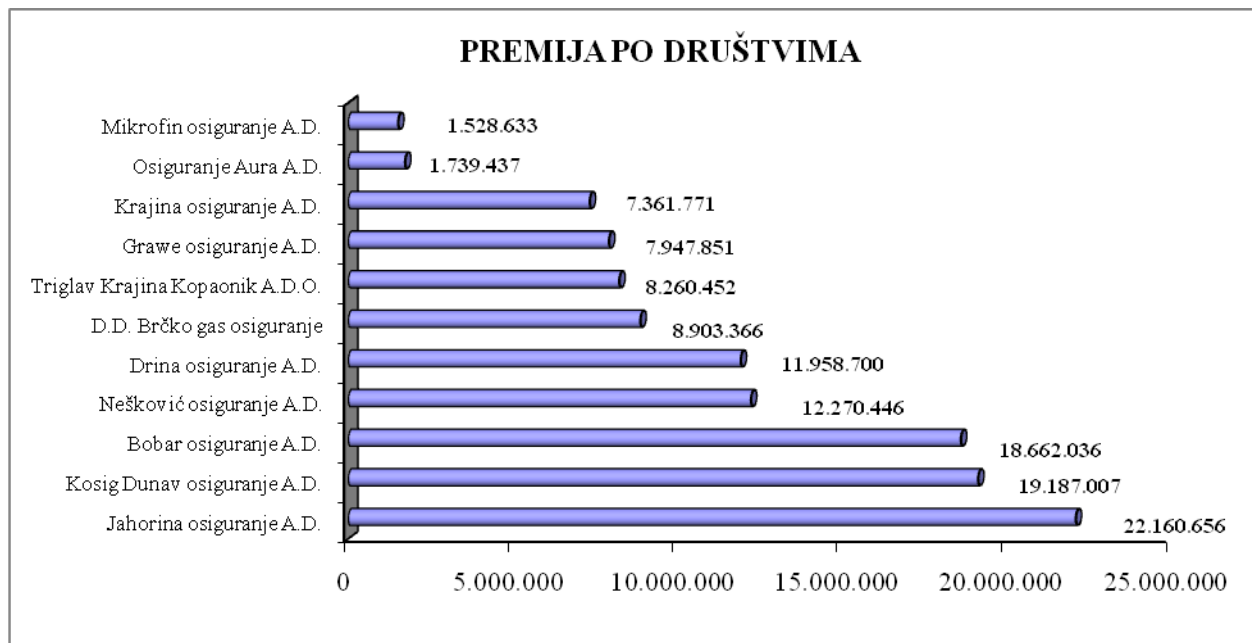
Odnos premije i BDP je znatno niži u odnosu na razvijena tržišta. Međutim treba imati u vidu da među novim članicama EU, samo kod nekoliko njih, premija osiguranja prelazi 3% BDP (Češka, Mađarska, Poljska i Slovenija), dok prosjek EU iznosi 9%. Premija po stanovniku se povećava, ali i dalje značajno zaostaje za ostalim tranzicijskim zemljama. Uprkos višegodišnjem dinamičnom rastu, premija životnih osiguranja ne dostiže prosjek tranzicijskih zemalja. Za jačanje ovog segmenta osiguranja potrebni su brojni sistemski i makroekonomski preduslovi (ekonomska i monetarna stabilnost, poreski podsticaji, viši životni standard, razvijena kultura osiguranja, visok stepen povjerenja u finansijski sektor, razvijeno tržište hartija od vrijednosti).

U nastavku se daje pregled obračunate premije po društvima za osiguranje:

Tabela broj 6: Obračunate premije po društvima u periodu 2006-2009. godina

NAZIV DRUŠTVA U RS	I-XII 2006.		I-XII 2007.		I-XII 2008.		I-XII 2009.		INDEKS 2009/08
	OBRAČUNATA PREMIJA U KM	%	OBRAČUNATA PREMIJA U KM	%	OBRAČUNATA PREMIJA U KM	%	OBRAČUNATA PREMIJA U KM	%	
NEŽIVOTNA OSIGURANJA RS									
Bobar osiguranje A.D.	17.817.530	18,76%	20.719.041	19,67%	18.232.459	15,54%	18.662.036	15,55%	102,36
D.D. Brčko gas osiguranje	5.441.675	5,73%	5.929.765	5,63%	7.990.130	6,81%	8.903.366	7,42%	111,43
Drina osiguranje A.D.	10.783.941	11,35%	11.850.756	11,25%	12.449.149	10,61%	11.958.700	9,97%	96,06
Jahorina osiguranje A.D.	15.308.083	16,12%	16.355.251	15,53%	17.788.745	15,16%	22.160.656	18,47%	124,58
Kosig Dunav osiguranje A.D.	17.658.997	18,59%	19.281.956	18,31%	20.993.957	17,89%	19.187.007	15,99%	91,39
Krajina osiguranje A.D.	7.486.791	7,88%	6.893.447	6,55%	7.898.259	6,73%	7.361.771	6,14%	93,21
Mikrofin osiguranje A.D.	-	-	-	-	816.976	0,70%	1.528.633	1,27%	187,11
Nešković osiguranje A.D.	10.459.910	11,01%	11.964.268	11,36%	12.916.734	11,01%	12.270.446	10,23%	95,00
Osiguranje Aura A.D.	-	-	67.464	0,06%	1.631.681	1,39%	1.739.437	1,45%	106,60
Triglav Krajina Kopaonik A.D. za osiguranje	6.719.395	7,07%	7.312.137	6,94%	9.644.604	8,22%	8.260.452	6,88%	85,65
UKUPNO NEŽIVOTNA RS	91.676.322	96,52%	100.374.085	95,31%	110.362.693	94,04%	112.032.504	93,38%	101,51
ŽIVOTNA OSIGURANJA RS									
Grawe osiguranje A.D.	3.309.081	3,48%	4.937.348	4,69%	6.998.819	5,96%	7.947.851	6,62%	113,56
UKUPNO ŽIVOTNA RS	3.309.081	3,48%	4.937.348	4,69%	6.998.819	5,96%	7.947.851	6,62%	113,56
UKUPNA PREMIJA RS	94.985.403	100,00%	105.311.433	100,00%	117.361.512	100,00%	119.980.355	100,00%	102,23

Izvor: Izvještaji društva

Grafikon broj 1: Ostvarena premija/po društvima za osiguranje

Izvor: Izvještaji društava

Šest društava je u 2009. godini u odnosu na prethodnu godinu ostvarilo porast premije, dok je kod pet društava zabilježeno smanjenje premije. Najveći procentualni rast premije neživotnih osiguranja u odnosu na prethodnu godinu ostvarili su Jahorina osiguranje a.d. i Mikrofin osiguranje a.d. Grawe osiguranje a.d, kao jedino društvo koje se u 2009. godini bavilo životnim osiguranjima, imalo je porast premije od 13,56%.

U 2009. godini učešće u ukupnoj premiji na tržištu osiguranja Republike Srpske su ostvarile i filijale društava za osiguranje iz Federacije BiH, i to u iznosu od 9.845.687 KM, što predstavlja 7,58% u odnosu na ukupnu premiju od 129.826.042KM.

U nastavku ovog Izvještaja koristiće se isključivo podaci i pokazatelji o društvima za osiguranje iz Republike Srpske, a u narednoj tabeli se daje samo pregled premije filijala društava iz FBiH na tržištu osiguranja u RS u 2009. godini:

Tabela broj 7: Obračunate premije po filijalama društava iz FBiH u 2009. godini

FILIJALE DRUŠTAVA ZA OSIGURANJE IZ FBiH KOJE POSLUJU U RS	I-XII 2009. OBRAČUNATA PREMIJA U KM	UDIO U UKUPNOJ PREMIJI
NEŽIVOTNA OSIGURANJA FBiH		
1 Bosna-Sunce osiguranje d.d.	3,434,847.00	34.89%
2 Camelija osiguranje d.d.	285,935.00	2.90%
3 Croatia osiguranje d.d.	353,257.00	3.59%
4 Euroherc osiguranje d.d.	2,401,807.00	24.39%
5 SARAJEVO osiguranje	61,762.52	0.63%
6 Merkur BH osiguranje	111,735.16	1.13%
7 Osiguranje "VGT" d.d.	58,986.00	0.60%
8 UNIQA osiguranje d.d.	792,825.00	8.90%
UKUPNO NEŽIVOTNA FBiH	7,501,154.68	76.19%
ŽIVOTNA OSIGURANJA FBiH		
3 Croatia osiguranje d.d.	23,455.48	0.24%
6 Merkur BH osiguranje d.d.	2,153,000.94	21.87%
8 UNIQA osiguranje d.d.	168,076.00	1.71%
UKUPNO ŽIVOTNA FBiH	2,344,532.42	23.81%
UKUPNA PREMIJA FBiH	9,845,687.10	100.00%

Izvor: filijale društava

Iz navedenog pregleda je vidljivo da se struktura ostvarene premije filijala društava iz FBiH u 2009. razlikuje od strukture premije društava iz RS, u smislu većeg učešća životnih osiguranja.

3.2. Struktura premije

U sljedećoj tabeli je predstavljena struktura obračunate premije prema vrstama osiguranja u periodu 2006. do 2009. godine, s tim da se kategorija „ostalo“, odnosi na 13 grupa neživotnih osiguranja, koje u ukupnoj premiji pojedinačno učestvuju ispod jednog procenta.

Tabela broj 8: Obračunata premija prema vrstama osiguranja

Vrsta osiguranja	2006.		2007.		2008.		2009.		Indeks 2009/08
	Iznos	Udio (%)	Iznos	Udio (%)	Iznos	Udio (%)	Iznos	Udio (%)	
Osiguranje nezgode	6,218,611	6.55	6,232,842	5.92	7,287,487	6.21	6,889,835	5.74	94.54
Osiguranje vozila koja se kreću po kopnu osim šinskih	4,662,674	4.91	6,688,891	6.35	8,529,679	7.27	8,159,199	6.80	95.66
Osiguranje imovine od požara i prirodnih sila	4,728,817	4.98	4,757,583	4.52	5,771,319	4.92	5,686,560	4.74	98.53
Osiguranje ostalih šteta na imovini	3,208,200	3.38	3,643,439	3.46	4,581,902	3.90	4,399,566	3.67	96.02
Osiguranje od odgovornosti za m/v	72,161,182	75.97	78,056,435	74.12	82,697,958	70.46	85,529,243	71.29	103.42
Ostalo	696,838	0.73	994,895	0.94	1,499,864	1.28	1,386,210	1.16	92.42
Ukupno neživotna	91,676,322	96.52	100,374,085	95.31	110,368,209	94.04	112,050,611	93.39	101.52
Životno osiguranje	3,309,081	3.48	4,937,348	4.69	6,993,303	5.96	7,929,744	6.61	113.39
Ukupno	94,985,403	100.00	105,311,433	100.00	117,361,512	100.00	119,980,355	100.00	102.23

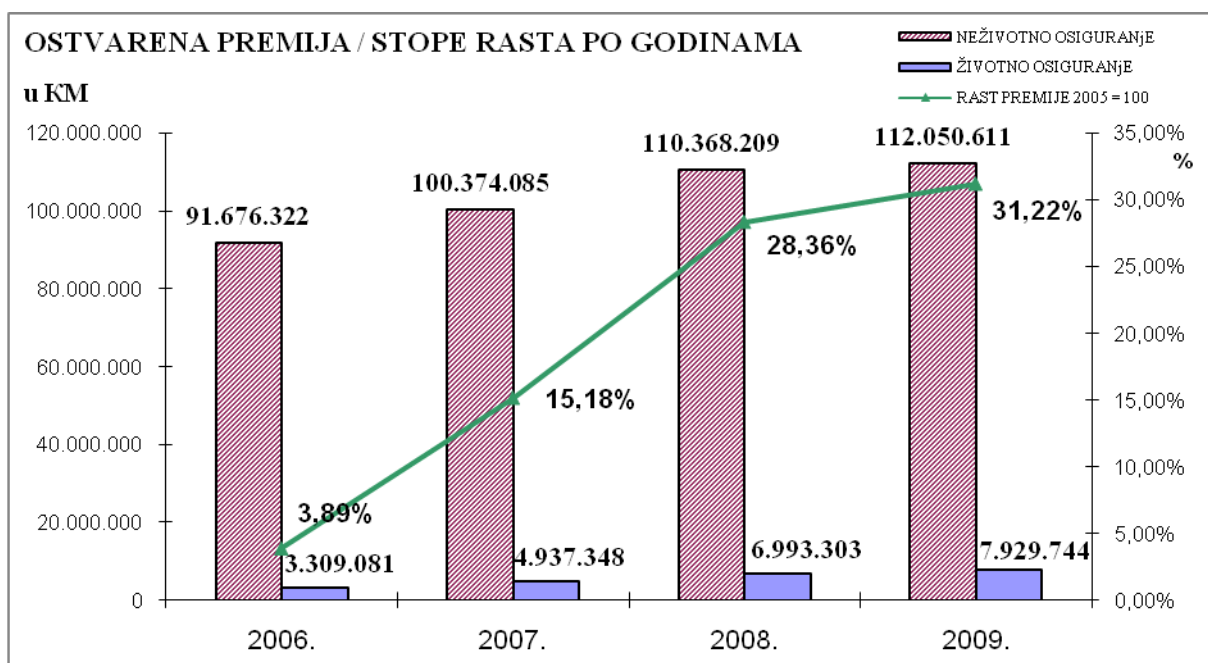
Izvor: Izvještaji društava

U strukturi ukupno obračunate premije u 2009. godini, neživotno osiguranje učestvovalo je sa 112.050.611 KM ili 93,39%, dok se na obračunatu premiju životnog osiguranja odnosilo 7.929.744 KM ili 6,61%. U odnosu na prethodnu godinu, obračunata premija neživotnih osiguranja

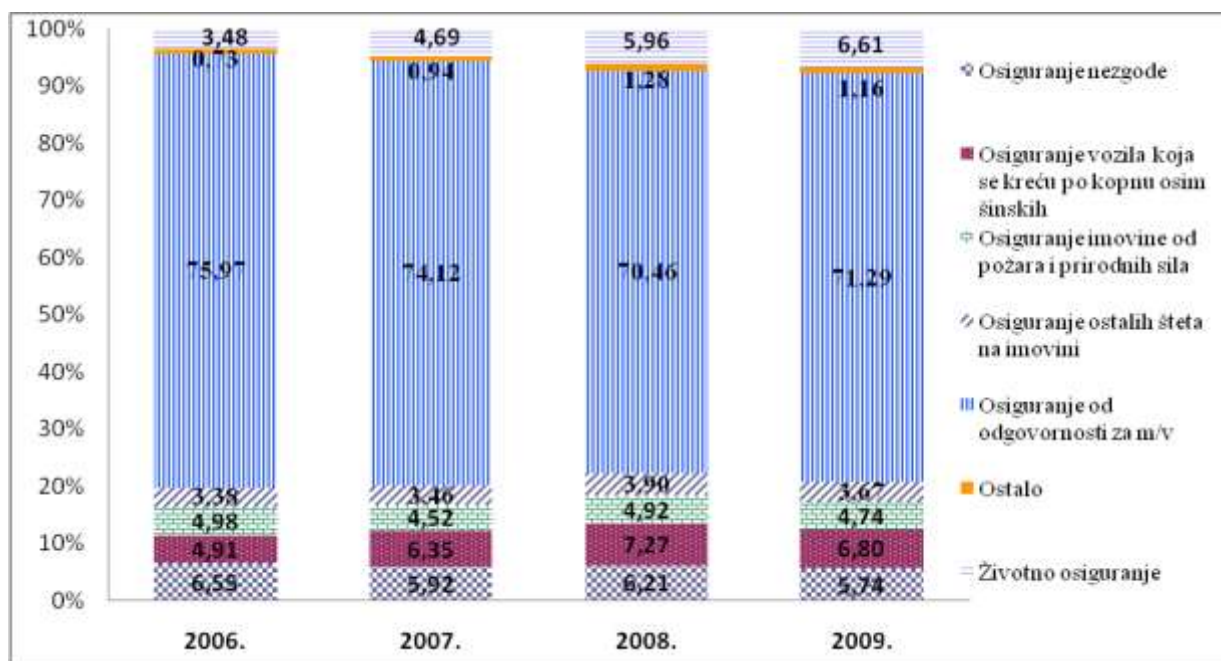
je porasla za 1,52%, a uprkos godini krize premija životnih osiguranja za 13,39%¹. U periodu 2006 – 2009. godina ukupna premija je porasla za 31,22%.

U nastavku se daje niz grafičkih ilustracija strukture bruto premije u RS.

Grafikon broj 2: Ostvarena premija/stopa rasta po godinama

Izvor: Izveštaji društava

Grafikon broj 3: Struktura premija

Izvor: Izveštaji društava

Kao što se vidi iz podataka o apsolutnim iznosima i grafičkog prikaza relativnih odnosa na osiguranje od autoodgovornosti se odnosilo 71,27% ukupno ostvarene premije u 2009. godini, dok

¹Razlika u procentu učešća i indeksu rasta životnih osiguranja u odnosu na podatke iz tabele premije po društvima odnosi se na učešće osiguranja nezgode kod Grawe osiguranja a.d.

je u 2008. godini učešće ove vrste osiguranja iznosilo 70,46%, u 2007. godini 74,12%, a u 2006. godini 75,97%. Ova vrsta osiguranja i dalje dominira u ukupnoj premiji, dajući, pored ostalog, karakter nerazvijenosti tržištu osiguranja u RS.

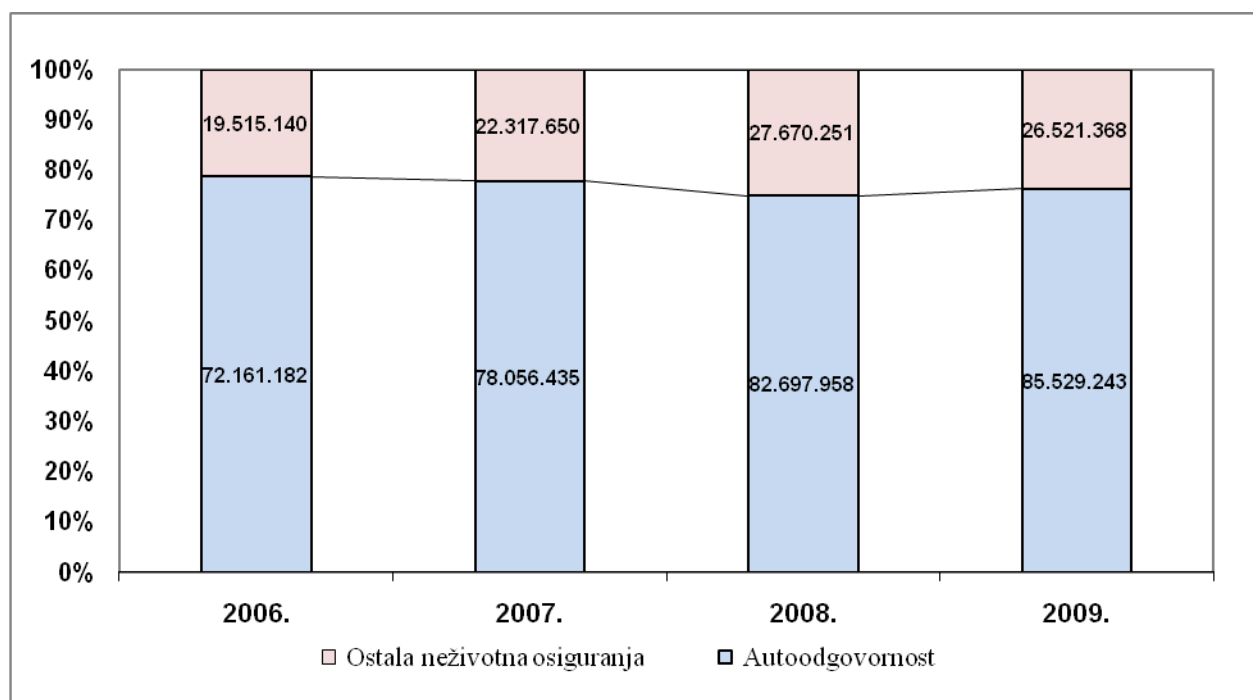
U narednoj tabeli nalaze se podaci o učešću obaveznog i neobaveznog osiguranja u ukupno obračunatoj premiji za prethodne četiri godine:

Tabela broj 9: Udio obaveznog i neobaveznog osiguranja u ukupno obračunatoj premiji

Vrsta osiguranja	2006.	Udio (%)	2007.	Udio (%)	2008.	Udio (%)	2009.	Udio (%)	Indeks 2009/08
Obavezno	76.838.665,00	80,90	84.293.214,16	80,04	89.988.792,82	76,68	92.424.071,14	77,03	102,71
Neobavezno	18.146.737,00	19,10	21.018.218,91	19,96	27.372.719,26	23,32	27.556.283,72	22,97	100,67
UKUPNO	94.985.402,00	100,00	105.311.433,07	100,00	117.361.512,08	100,00	119.980.354,86	100,00	102,23

Izvor: Izveštaji društava

Iz navedene tabele je vidljivo postepeno pomjeranje strukture premije u korist neobaveznih osiguranja, što je pozitivna promjena.

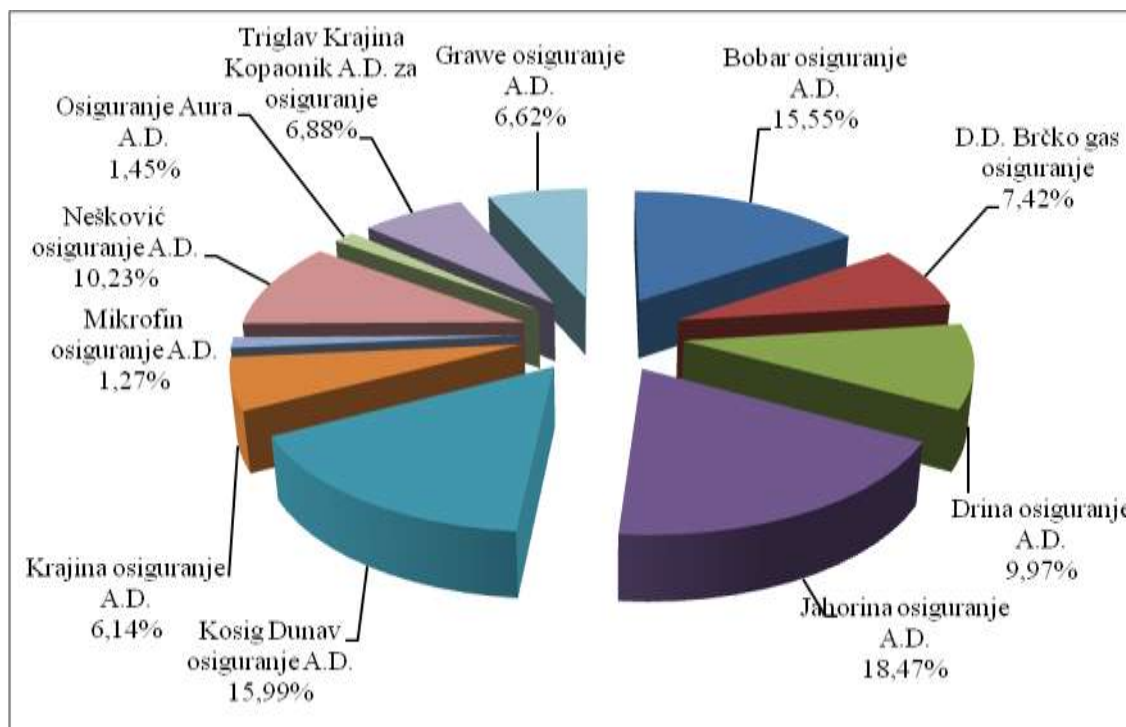
Grafikon broj 4: Ostvarena premija

Izvor: Izveštaji društava

3.3. Tržišno učešće

Posmatrano pojedinačno po društvima u 2009. godini, u odnosu na prethodni period, povećanje tržišnog učešća, u skladu sa ostvarenom premijom najveće je kod Jahorina osiguranja a.d. (3,31%), dok je kod Grawe osiguranja a.d, Brčko gas osiguranje d.d, Mikrofin osiguranje a.d, Osiguranje Aura a.d, i Bobar osiguranje a.d. porast neznan.

Najveći pad tržišnog učešća zabilježen je kod Kosig Dunav osiguranja a.d 1,9% i Triglav Krajina Kopaonik a.d.o. (1,34%).

Grafikon broj 5: Učešće društava na tržištu RS u periodu I-XII 2009. godine -Izvor: Izveštaji društava

Stepen koncentracije tržišta, dat je na slijedećem pregledu po peer grupama, a u odnosu na isti period prethodne godine se promijenio u korist društava koja imaju pojedinačno učešće na tržištu od 5% do 10%. Ukoliko se posmatra period od prethodne četiri godine, može se zaključiti da je to trend. Istovremeno došlo je do smanjenja ukupnog tržišnog učešća društava za osiguranje koja ostvaruju premiju od 10% do 15% ukupno ostvarene premije na tržištu osiguranja RS.

U 2009. godini ukupno tržišno učešće tri najveća društva za osiguranje je 50%, ali i dalje prvih pet društava učestvuje sa preko 70% na ukupnom tržištu.

Tabela broj10: Učešće društava u ukupnoj premiji prema peer grupama

Učešće	Učešće društava iz RS u ukupnoj premiji prema peer grupama							
	2006		2007		2008		2009	
	Ukupno učešće u %	Broj društava za osiguranje	Ukupno učešće u %	Broj društava za osiguranje	Ukupno učešće u %	Broj društava za osiguranje	Ukupno učešće u %	Broj društava za osiguranje
do 5%	3,48%	1	4,75%	2	2,09%	2	2,73%	2
5-10%	20,69%	3	19,12%	3	27,72%	4	37,10%	5
10-15%	22,37%	2	22,61%	2	21,61%	2	10,25%	1
preko 15%	53,47%	3	53,51%	3	48,58%	3	49,92%	3

Izvor: Izveštaji društava

Herfindahl Hirschman-ov indeks predstavlja takođe mjeru koncentracije tržišta i izračunava se kao zbir kvadrata pojedinačnog učešća svakog društva za osiguranje u odnosu na ostvarenu premiju. Ovaj indeks uzima u obzir relativnu veličinu i raspodjelu društava na tržištu, te ukoliko je tržište monopolističko, postoji i veća tržišna koncentracija, i naravno manja konkurencija. Indeks

se povećava ukoliko se smanjuje broj društava učesnika na tržištu, a u isto vrijeme razlika u veličini među njima je sve veća. Ukoliko bi postojalo samo jedno društvo koje se bavi osiguranjem, indeks bi iznosio 10.000 (učesće na tržištu 100%, odnosno indeks je $100 \cdot 100 = 10.000$). U isto vrijeme, ukoliko bi bilo mnogo društava koje se bavi osiguranjem sa srazmjerno niskim učesćem, oko 0%, indeks bi bio blizu 0, što bi ukazivalo da na tržištu postoji savršena konkurencija. Za Herfindahl Hirschman-ov indeks između 1.000 i 1.800 se smatra da na tržištu postoji umjerena koncentracija, a upravo ovakva umjerena koncentracija karakteriše tržište osiguranja Republike Srpske u 2009. godini. Herfindahl Hirschman-ov indeks u 2009. godini iznosi 1.227 poena, što je u odnosu na 2008. godinu više za 37 poena.

4. RJEŠAVANJE ODŠTETNIH ZAHTJEVA

U nastavku se daju osnovni podaci u vezi sa rješavanjem i isplatom odštetnih zahtjeva, posebno za životno i neživotno osiguranje.

4.1. Životno osiguranje

Kod životnog osiguranja, evidentirano je 43 neriješenih (rezervisanih) odštetnih zahtjeva na dan 31.12.2008. godine, što uz 442 odštetna zahtjeva prijavljena u toku godine ukupno čini 485 odštetnih zahtjeva u 2009. godini. Od ukupnog broja odštetnih zahtjeva pozitivno je riješeno 391 odštetnih zahtjeva, dok je 25 odštetnih zahtjeva odbijeno, odnosno riješeno negativno.

Saglasno navedenom, stopa efikasnosti u rješavanju odštetnih zahtjeva kod životnog osiguranja, posmatrana kao odnos broja ukupno riješenih (uključujući i odbijene zahtjeve, kao negativno riješene) i broja ukupno evidentiranih odštetnih zahtjeva je iznosila 86,60%, dok je u prethodnoj godini stopa efikasnosti rješavanja odštetnih zahtjeva iznosila 81,22%.

Vrijednost 391 pozitivno riješenih odštetnih zahtjeva iznosila je 927.835 KM i svi su do 31.12.2009. godine isplaćeni, odnosno stopa efikasnosti u isplati odštetnih zahtjeva kod životnog osiguranja u 2009. godini iznosi 100%.

4.2. Neživotno osiguranje

Kod neživotnog osiguranja evidentirano je 3.792 neriješenih (rezervisanih) odštetnih zahtjeva na dan 31.12.2008. godine, pa je uz 19.292 odštetnih zahtjeva prijavljenih u toku godine u 2009. godini bilo ukupno bilo 23.084 odštetnih zahtjeva, što je smanjenje u odnosu na prethodnu godinu od 3,70%.

U narednim tabelama dati su uporedni podaci za period 2007. - 2009. godine, a koji pokazuju rješavanje i isplatu odštetnih zahtjeva kod neživotnog osiguranja.

Tabela broj 11: Broj odštetnih zahtjeva u neživotnom osiguranju

Odštetni zahtjevi (neživotno osiguranje)	2007.	2008.	2009.	Indeks 2009/08
Prijavljeno odštetnih zahtjeva	16,396	19,724	19,292	97.81
Neriješeni (rezervisani) odštetni zahtjevi na početku godine	4,083	4,247	3,792	89.29
Ukupno odštetnih zahtjeva	20,479	23,971	23,084	96.30

Izvor: Izvještaji društava

Stopa efikasnosti u rješavanju odštetnih zahtjeva kao odnos broja ukupno riješenih (uključujući i odbijene zahtjeve, kao negativno riješene) i broja ukupno evidentiranih odštetnih zahtjeva za neživotno osiguranje prikazana je u sljedećoj tabeli:

Tabela broj 12: Stopa efikasnosti u rješavanju odštetnih zahtjeva kod neživotnog osiguranja

Odštetni zahtjevi (neživotno osiguranje)			2007.	2008.	2009.	Indeks 2009/08
Ukupno riješeni odštetni zahtjevi	Pozitivno riješeni	1	14,445	17,959	17,257	96.09
	Odbijeni	2	1,916	2,397	1,938	80.85
Ukupno odštetnih zahtjeva		3	20,479	23,971	23,084	96.30
Stopa efikasnosti u rješavanju odštetnih zahtjeva		$4 = (1+2) / 3$	79.89%	84.92%	83.15%	

Izvor: Izvještaji društava

U 2009. godini osiguranicima je po osnovu pozitivno riješenih odštetnih zahtjeva isplaćeno 39.443.239 KM, što u odnosu na 2008. godinu, kada je ukupna suma isplaćenih odštetnih zahtjeva iznosila 41.167.072 KM, predstavlja smanjenje oko 1%.

Prosječna stopa efikasnosti u isplati odštetnih zahtjeva, posmatrana kao odnos broja isplaćenih i ukupnog broja pozitivno riješenih zahtjeva prikazana je u sljedećoj tabeli:

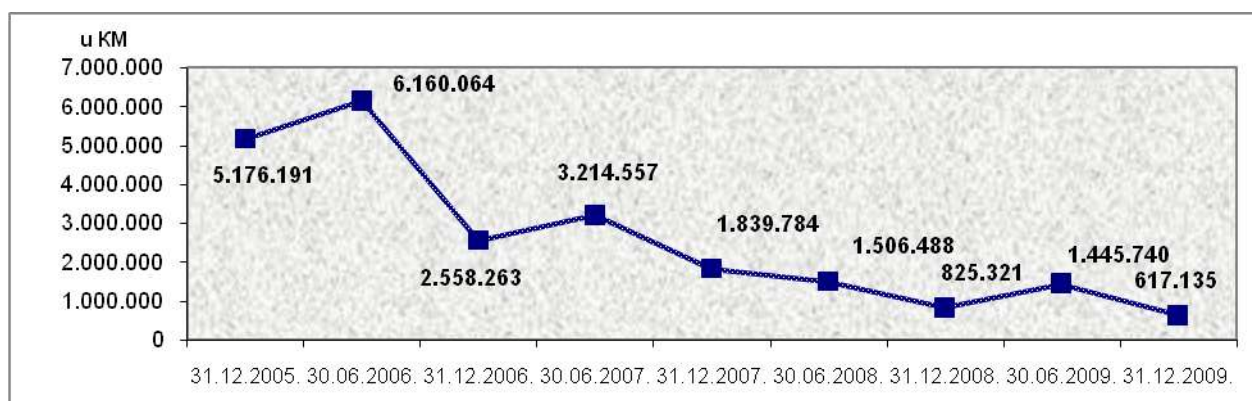
Tabela broj 13: Stopa efikasnosti u isplati odštetnih zahtjeva kod neživotnog osiguranja

Odštetni zahtjevi (neživotno osiguranje)			2007.	2008.	2009.	Indeks 2009/08
Ukupno pozitivno riješeni odštetni zahtjevi	Neisplaćeni odštetni zahtjevi prenijeti iz prethodnog perioda	1	1,037	959	186	19.40
	Pozitivno riješeni u tekućem periodu	2	14,445	17,959	17,257	96.09
Ukupno isplaćeni odštetni zahtjevi		3	14,504	18,732	17,073	91.14
Stopa efikasnosti u isplati odštetnih zahtjeva		$4 = 3 / (1+2)$	93.68%	99.02%	97.88%	

Izvor: Izvještaji društava

Potrebno je naglasiti da je od početka rada Agencije u aprilu 2006. godine, i zatečenog iznosa od preko 6.000.000 KM neisplaćenih odštetnih zahtjeva, stanje na dan 31.12.2009. godine značajno promijenjeno, te iznos ukupno neisplaćenih, a riješenih odštetnih zahtjeva na navedeni datum iznosi 617.135 KM. Agencija će i u narednom periodu insistirati na rješavanju i isplati odštetnih zahtjeva u skladu sa propisima, a efikasnost nadzora u ovom segmentu treba da unaprijedi novi informacioni sistem Agencije, čija je implementacija u završnoj fazi.

U cilju sagledavanja stanja rješavanja i isplate odštetnih zahtjeva na tržištu osiguranja u Republici Srpskoj, u narednom grafičkom prikazu je predstavljeno kretanje vrijednosti riješenih, a neisplaćenih odštetnih zahtjeva posmatrano od stanja zatečenog u 2006. godini do kraja 2009. godine.

Grafikon broj 6: Neisplaćeni odštetni zahtjevi

Izvor: Izvještaji društava

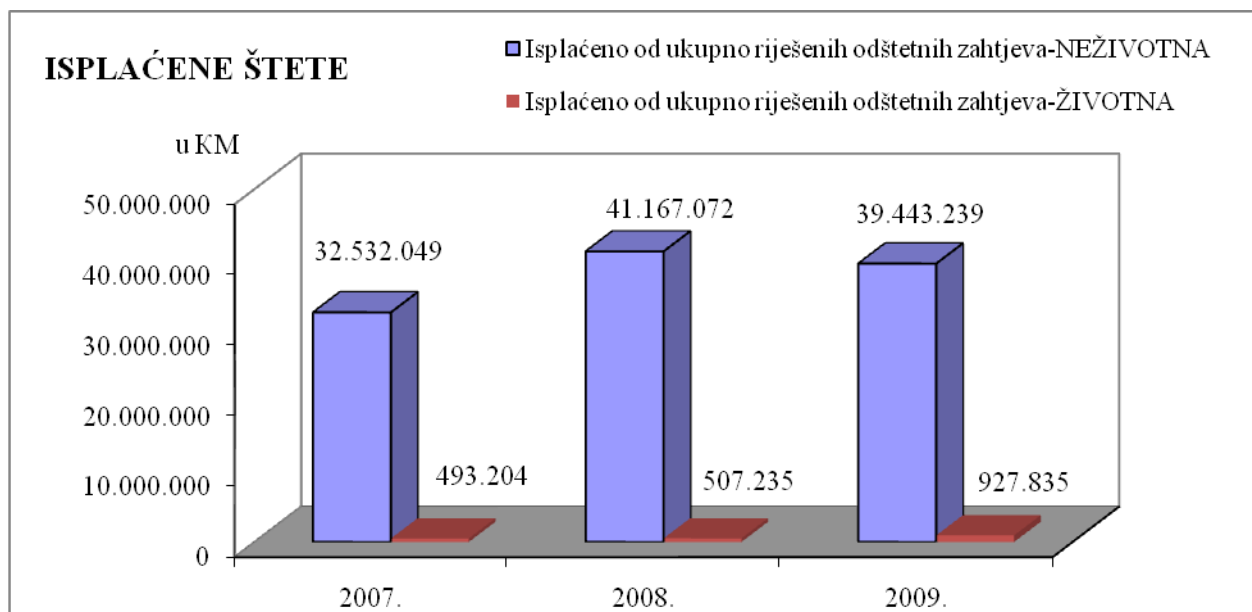
U narednoj tabeli se daje pregled stopa efikasnosti u rješavanju i isplati odštetnih zahtjeva, po društvima za osiguranje.

Tabela broj 14: Stopa efikasnosti u rješavanju i isplati odštetnih zahtjeva društava

Društvo za osiguranje	Stopa efikasnosti u rješavanju odštetnih zahtjeva			Stopa efikasnosti u isplati odštetnih zahtjeva		
	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.
Bobar osiguranje	75,00%	80,98%	82,36%	81,48%	97,34%	92,35%
Brčko-gas osiguranje	90,81%	87,27%	85,59%	96,45%	100,00%	100,00%
Grawe osiguranje	89,64%	81,22%	86,60%	100,00%	100,00%	100,00%
Drina osiguranje	79,14%	80,81%	83,76%	100,00%	100,00%	100,00%
Jahorina osiguranje	79,26%	85,05%	83,50%	99,80%	99,95%	99,80%
Kosig Dunav osiguranje	78,90%	91,95%	88,49%	100,00%	100,00%	100,00%
Krajina osiguranje	92,15%	90,42%	88,88%	88,98%	99,30%	98,22%
Mikrofin osiguranje	-	72,22%	91,32%	-	100,00%	100,00%
Nešković osiguranje	78,84%	81,50%	80,08%	99,85%	99,94%	100,00%
Osiguranje Aura	-	92,06%	92,41%	-	96,23%	83,76%
Triglav Krajina Kopaonik	76,17%	76,93%	75,38%	90,75%	95,72%	96,94%
Ukupno	79,89%	84,92%	83,15%	93,68%	99,02%	97,88%

Izvor: Izvještaji društava

U odnosu na prethodnu godinu, u 2009. godini nije došlo do značajnijih smanjenja u stopi efikasnosti u rješavanju odštetnih zahtjeva i stopi efikasnosti u isplati odštetnih zahtjeva.

Grafikon broj 7: Isplaćeni odštetni zahtjevi

Izvor: Izvještaji društava

5. BILANSNA STRUKTURA

Pravilnikom o sadržini i formi obrazaca finansijskih izvještaja za društva za osiguranje koji je stupio na snagu 01.01.2010. godine propisana je obaveza dostavljanja finansijskih izvještaja za 2009. godinu na novim obrascima.

U dostavljenim izvještajima izvršena je reklasifikacija bilansnih pozicija za prethodnu godinu, kako bi iste bile uporedive sa podacima u tekućoj godini. Iz navedenih razloga, za razliku od prethodnih izvještaja Agencije u kojima su prikazani podaci za tri poslovne godine, u ovom Izvještaju to nije bilo moguće, te su prikazani podaci samo za tekuću 2009.godinu i prethodnu 2008.godinu, čime je zadovoljeno načelo uporedivosti elemenata finansijskih izvještaja.

Na osnovu dostavljenih finansijskih izvještaja društava za osiguranje, u nastavku se daje kraći prikaz i analiza osnovnih bilansnih pozicija za navedeni period.²

5.1. Bilans stanja

U slijedećoj tabeli se daje skraćena šema zbirnog bilansa stanja za sva društva:

² U izradi Izvještaja o stanju u sektoru osiguranja Republike Srpske za period 01.01.-31.12.2009.godine korišteni su podaci iz finansijskih izvještaja koji su revidirani, izuzev finansijskih izvještaja Triglav Krajina Koaponik a.d.o.

Tabela broj 15: **Aktiva-** ukupno za sva društva

u KM

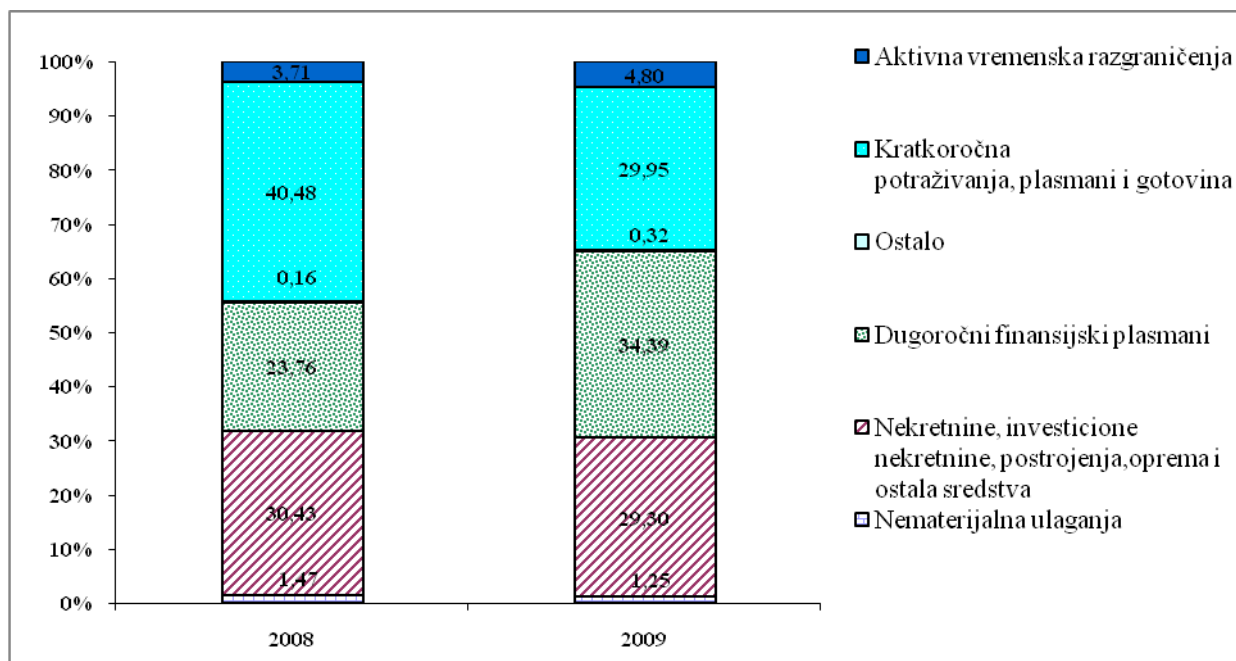
A K T I V A	2008. godina		2009. godina		Indeks 2009/08
	iznos	%	iznos	%	
A. STALNA IMOVINA(I+II+III+IV)	118.004.171	55,68	146.935.496	64,95	124,52
I Nematerijalna ulaganja	3.110.771	1,47	2.832.834	1,25	91,07
II Nekretnine, investicione nekretnine, postrojenja,oprema i ostala sredstva (1+2+3)	64.499.490	30,43	66.275.829	29,30	102,75
1. Zemljište, građevinski objekti, postrojenja i oprema	44.229.665	20,87	43.514.530	19,24	98,38
2. Investicione nekretnine	17.820.067	8,41	20.309.827	8,98	113,97
3. Ostala osnovna sredstva	2.449.758	1,16	2.451.472	1,08	100,07
III Dugoročni finansijski plasmani (1+2)	50.346.717	23,76	77.797.157	34,39	154,52
1.Učešće u kapitalu zavisnih, pridruženih i ostalih pravnih lica	14.663.549	6,92	5.293.568	2,34	36,10
2. Ostali dugoročni finansijski plasmani	35.683.168	16,84	72.503.589	32,05	203,19
IV Odložena poreska sredstva	47.193	0,02	29.677	0,01	62,88
B. TEKUĆA IMOVINA (I+II+III)	93.927.157	44,32	79.283.972	35,05	84,41
I Zalihe, stalna sredstva i sredstva obustavljenog poslovanja namijenjena prodaji	292.887	0,14	691.175	0,31	235,99
II Kratkoročna potraživanja, plasmani i gotovina (1+2+3+4+5)	85.781.185	40,48	67.744.373	29,95	78,97
1. Potraživanja po osnovu premije ŽO	245.025	0,12	343.527	0,15	140,20
2. Potraživanja po osnovu premije NŽO	11.652.438	5,50	8.759.893	3,87	75,18
3.Kratkoročni finansijski plasmani u povezana pravna lica (matična i zavisna)	3.708.397	1,75	2.801.729	1,24	75,55
4. Ostali kratkoročni finansijski plasmani	48.414.652	22,84	51.304.172	22,68	105,97
5. Gotovina	21.760.673	10,27	4.535.052	2,00	20,84
III Aktivna vremenska razgraničenja	7.853.085	3,71	10.848.424	4,80	138,14
V. POSLOVNA AKTIVA (A+B)	211.931.329	100,00	226.219.468	100,00	106,74
G. VANBILANSNA AKTIVA	11.913.590		10.481.372		
D. UKUPNA AKTIVA (V+G)	223.844.919		236.700.840		

Vrijednost poslovne aktive društava za osiguranje u Republici Srpskoj sa stanjem na dan 31.12.2009. godine iznosila je 226.219.468 KM i u odnosu na vrijednost poslovne aktive sa stanjem na dan 31.12.2008. godine³ uvećana je za 6,74%.

U narednom grafičkom prikazu je predstavljena struktura aktive za period 2008. i 2009. godine.

³Bilansna suma koja se odnosi na 2008. godinu u ovom Izvještaju veća je za 2.540 KM od iznosa iskazanog u Izvještaju Agencije za 2008. godinu zbog korekcije Bilansa stanja koja je izvršena od strane jednog društva u finansijskim izvještajima za 2009. godinu. Pored toga vrijednost pojedinih pozicija je takođe promijenjena zbog izvršene reklasifikacije., što vrijedi i za pasivu.

Grafikon broj 8: Struktura aktive društava za osiguranje

Izvor: Bilansi stanja društava

Iz navedene skraćene šeme i grafičkog prikaza bilansa vidljivo je da strukturu poslovne aktive u 2009. godini čine: stalna imovina sa učešćem od 64,95% i tekuća imovina sa 35,05%. U strukturi poslovne aktive u odnosu na 2008. godinu došlo je do povećanja učešća stalne imovine i smanjenja tekuće imovine. Ovakva kretanja rezultat su prvenstveno rasta dugoročnih finansijskih ulaganja, koja su porasla za 54,52%, smanjenja kratkoročnih potraživanja, plasmana i gotovine za 21,03% i uključivanja aktivnih vremenskih razgraničenja u kategoriju obrtne imovine.

Najveći porast u okviru stalne imovine ostvaren je kod ostalih dugoročnih finansijskih plasmana koji su veći za 103,19% u odnosu na prethodnu godinu, a uglavnom se sastoje od dugoročno oročenih depozita kod poslovnih banaka. Ovakve promjene korespondiraju sa promjenama u strukturi sredstava za pokriće tehničkih rezervi, gdje sve više dominiraju oročeni depoziti, kao opredjeljujući oblik ulaganja sredstava u godini ekonomske krize.

Očigledno je da će razvoj i stabilizacija tržišta hartija od vrijednosti imati značajan uticaj na buduće funkcionisanje društava za osiguranje, koja bi trebala da u većoj mjeri preuzmu ulogu insitucionalnih investitora. Izloženost sektora u cjelini negativnim berzanskim trendovima na domaćem tržištu hartija od vrijednosti u 2008. i 2009. godini nije bila značajna (zbog malog obima ulaganja), ali je kod pojedinih društva uticalo na formiranje ukupnog finansijskog rezultata.

Pozitivnu promjenu predstavlja i apsolutno i relativno smanjenje pozicije Učešće u kapitalu povezanih, pridruženih i ostalih pravnih lica (pad od 73,90%), jer je to bio jedan od načina odlijevanja sredstava društava za osiguranje.

Pored navedenog značajno je napomenuti da je došlo do povećanja ulaganja u investicione nekretnine u odnosu na prethodnu godinu za 13,97%, dok su promjene na ostalim pozicijama stalne imovine, kako zbog procenta učešća, tako i zbog visine promjene, manje značajne.

Aktivna vremenska razgraničenja, koja su po prethodnoj bilansnoj šemi bila razvrstana kao posebna kategorija, sada su uključena u sastav tekuće imovine, a u odnosu na prethodnu godinu porasla su za 38,14%. Pored toga, značajan porast ostvaren je i na ostalim kratkoročnim finansijskim plasmanima od 5,97%. Najveći procentualni porast ostvaren je na poziciji potraživanja za životna osiguranja, ali je zbog malog učešća u aktivni, uticaj na porast tekuće imovine neznatan. Na svim ostalim pozicijama tekuće imovine ostvaren je pad u odnosu na prethodnu godinu. Po tome je posebno karakteristična pozicija potraživanja po osnovu premije neživotna osiguranja, što ukazuje na poboljšani stepen naplate potraživanja premije i dosljedniju primjenu Pravilnika o načinu procjenjivanja bilansnih i vanbilansnih pozicija, kao i provođenje drugih nadzornih mjera Agencije. Porast aktivnih vremenskih razgraničenja za 38,14% upućuje na potrebu nadzora u pogledu dosljedne primjene Pravilnika o tehničkim rezervama.

Vanbilansna, kako aktiva, tako i pasiva, odnosi se na državnu imovinu koju koristi Jahorina osiguranje a.d, na utužene štete Krajina osiguranja a.d. nastale u periodu do 04.04.1992. godine i uknjižene u vanbilansnu evidenciju u 2009. godini i na otpisana potraživanja Triglav Krajina Kopaonik a.d.o.

Vanbilansna aktiva, odnosno pasiva, smanjena je za 12% u odnosu na prethodnu godinu, a do smanjenja je došlo, kako po osnovu otplata utuženih šteta, tako i po osnovu ponovno izvršene procjene njihove vrijednosti kod Krajina osiguranja a.d.

U narednom pregledu je dat uporedni prikaz agregatnih pozicija pasive Bilansa stanja na nivou sektora u periodu 2008. i 2009. godina.

Tabela broj 16: **Pasiva** ukupno za sva društva

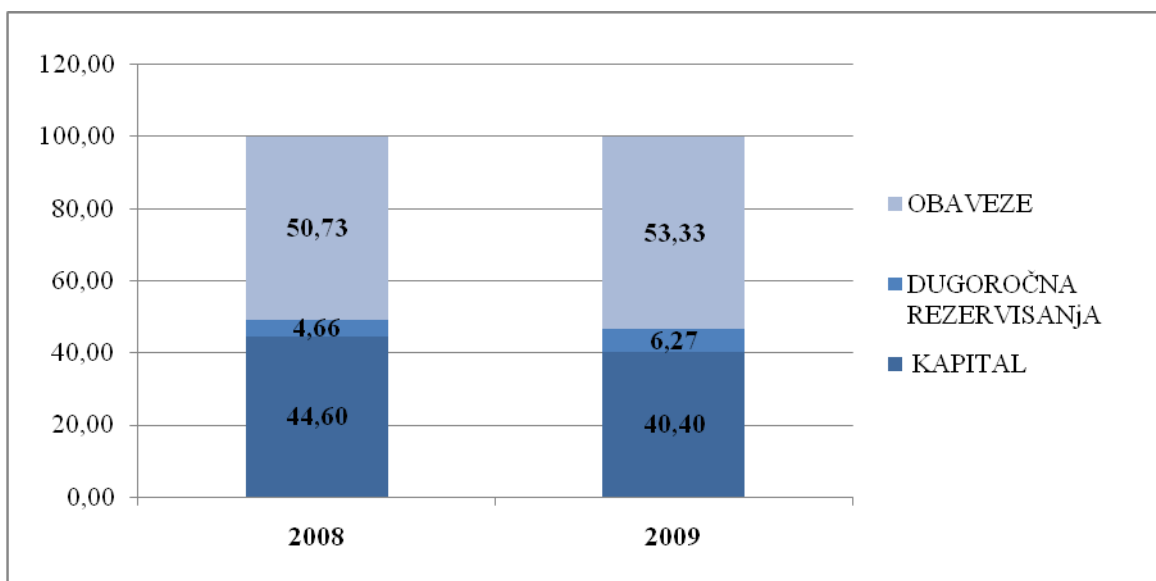
u KM

PASIVA	2008. godina		2009. godina		Indeks 2009/08
	iznos	%	iznos	%	
A. KAPITAL (1+2+3+4+5-6+7-10)	94.528.850	44,60	91.402.824	40,40	96,69
1. Osnovni kapital	82.174.048	38,77	86.574.048	38,27	105,35
2. Emisiona premija	599.400	0,28	851.400	0,38	142,04
3. Rezerve iz dobitka	9.665.854	4,56	6.290.520	2,78	65,08
4. Revalorizacione rezerve	7.332.691	3,46	7.374.262	3,26	100,57
5. Nerealizovani dobitci po osnovu finansijskih sredstava raspoloživih za prodaju	127.916	0,06	4.922.542	2,18	3848,26
6. Nerealizovani gubici po osnovu finansijskih sredstava raspoloživih za prodaju	337.704	0,16	1.495.724	0,66	442,91
7. Neraspoređeni dobitak (8+9)	11.963.633	5,65	10.856.305	4,80	90,74
8. Neraspoređeni dobitak ranijih godina	2.238.368	1,06	2.277.079	1,01	101,73
9. Neraspoređeni dobitak ove godine	9.725.265	4,59	8.579.226	3,79	88,22
10. Gubitak do visine kapitala (11+12)	16.996.988	8,02	23.970.529	10,60	141,03
11. Gubitak ranijih godina	12.463.495	5,88	16.357.737	7,23	131,25
12. Gubitak tekuće godine	4.533.493	2,14	7.612.792	3,37	167,92
B. DUGOROČNA REZERVISANJA	9.885.777	4,66	14.173.330	6,27	143,37
V. OBAVEZE (1+2+3+4+5+6+7+8+9+10)	107.516.702	50,73	120.643.314	53,33	112,21
1. Dugoročne obaveze	3.263.387	1,54	8.542.010	3,78	261,75
2. Kratkoročne finansijski obaveze	1.166.436	0,55	1.504.523	0,67	128,98
3. Obaveze po osnovu šteta i ugovorenih iznosa	839.780	0,40	612.207	0,27	72,90
4. Obaveze za premiju i specifične obaveze	852.690	0,40	501.982	0,22	58,87
5. Obaveze po osnovu zarada i naknada zarada	686.699	0,32	1.210.281	0,54	176,25
6. Druge obaveze iz poslovanja	5.179.240	2,44	4.766.094	2,11	92,02
7. Obaveze za poreze, doprinose i druge kratkoročne obaveze	622.787	0,29	1.265.882	0,56	203,26
8. Obaveze za porez iz rezultata	417.805	0,20	717.779	0,32	171,80
9. Odložene poreske obaveze	47.193	0,02	29.677	0,01	62,88
10. Pasivna vremenska razgraničenja (11+12+13+14+15)	94.440.685	44,56	101.492.879	44,86	107,47
11. Prenosna premija ŽO	2.600.933	1,23	2.849.517	1,26	109,56
12. Prenosna premija NŽO	54.522.906	25,73	55.797.766	24,67	102,34
13. Rezervisane štete ŽO	115.785	0,05	199.794	0,09	172,56
14. Rezervisane štete NŽO	34.379.546	16,22	39.695.783	17,55	115,46
15. Druga pasivna razgraničenja	2.821.515	1,33	2.950.019	1,30	104,55
G. POSLOVNA PASIVA (A+B+V)	211.931.329	100,00	226.219.468	100,00	106,74
D. VANBILANSNA PASIVA	11.913.590		10.481.372		
D. UKUPNA PASIVA (G+D)	223.844.919		236.700.840		

Izvor: Bilansi stanja društava

Vrijednost poslovne pasive društava za osiguranje u Republici Srpskoj na dan 31.12.2009. godine je iznosila 226.219.468 KM i u odnosu na vrijednost poslovne pasive iskazanu na dan 31.12.2008. godine veća je za 6,74%.

U narednom grafičkom prikazu je predstavljena struktura pasive u periodu 2008.-2009. godine:

Grafikon broj 9: Struktura pasive društava za osiguranje

Izvor: Bilansi stanja društava

Iz tabelarnog pregleda i grafičkog prikaza vidljivo je da na dan 31.12.2009. godine u strukturi poslovne pasive kapital učestvuje sa 40,40%, dugoročna rezervisanja sa 6,27% i obaveze sa 53,33% od kojih se 44,86% odnosi na obaveze po osnovu rezervisanja za neživotna osiguranja.

Ukupni kapital društava za osiguranje smanjen je za 3,31% u odnosu na prethodnu godinu. Najznačajnije promjene u okviru kapitala ostvarene su na poziciji gubitak do visine kapitala koji je za 41,03% veći u odnosu na prethodnu godinu. Zatim, značajne promjene ostvarene su na poziciji rezerve iz dobitka koje su smanjene. Pozitivnu promjenu predstavlja porast akcijskog kapitala za 5,35%. Bitno je napomenuti da je smanjenje kapitala u odnosu na prošlu godinu (- 3,31%) manje od povećanja tehničkih rezervi (+11%), što znači da sigurnost izmirenja obaveza iz ugovora o osiguranju na nivou sektora nije umanjena.

Na poziciji dugoročna rezervisanja ostvaren je porast od 43,37% u odnosu na prethodnu godinu, a odnosi se uglavnom na matematičku rezervu i rezervisanje za učešće u dobitku (odnosi se samo na životno osiguranje), kao i rezervisanje za naknade i beneficije zaposlenih u društvima za osiguranje, utvrđenih u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardom – 19.

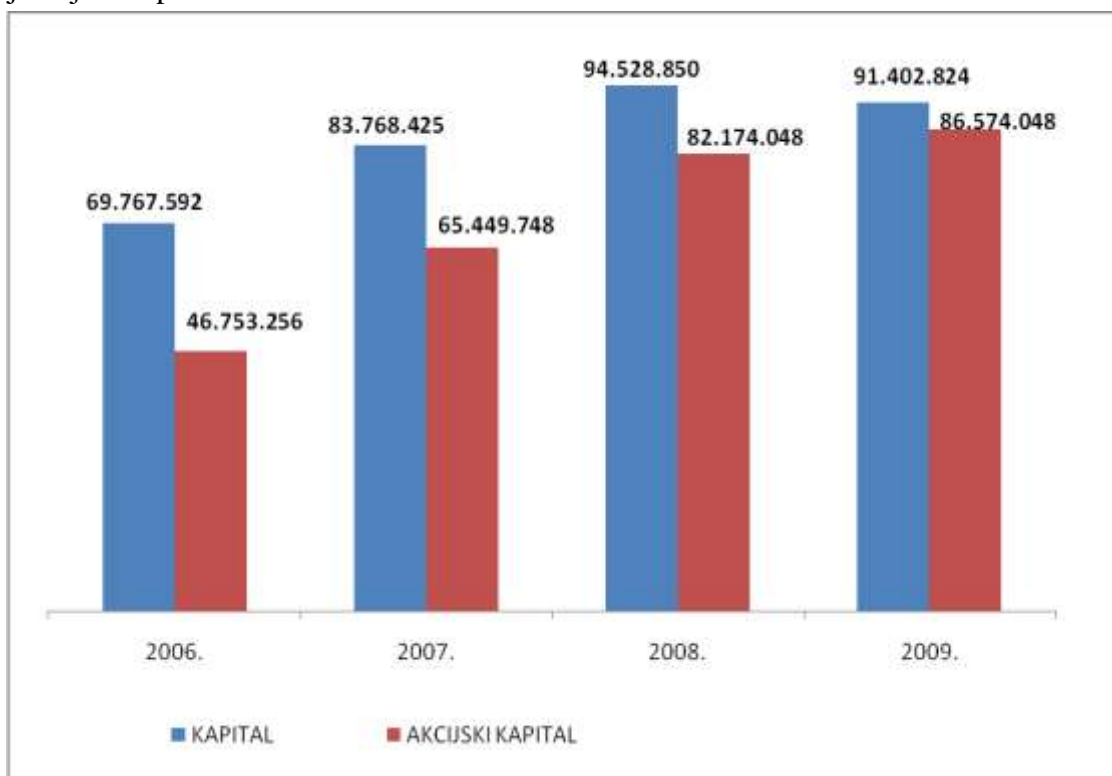
U okviru obaveza najznačajniji porast ostvaren je kod dugoročnih obaveza koje se mogu pretvoriti u kapital u iznosu od 161,75%, a odnosi se na dokapitalizaciju društva za osiguranje Kosig Dunav osiguranje a.d., po nalogu Agencije, u iznosu od 7.1 milion KM i iste će se prenijeti u 2010. godini u akcionarski kapital, nakon završetka zakonom predviđene procedure.

Značajne promjene ostvarene su na poziciji poreza i doprinosa (povećanje od 103,26%) i obaveze za poreze iz rezultata, a koje su nastale nakon kontrole od strane Poreske uprave RS, kod pojedinih društava, i izdatih rješenja, kojima su naložene uplate poreskih obaveza.

Kontinuirani porast na poziciji prenosne premije i rezervisanih šteta (po novoj klasifikaciji pasivna vremenskih razgraničenja) predstavlja pozitivan trend. Adekvatan obračun i realno

pokrće tehničkih rezervi predstavlja jedan od preduslova za poboljšanje solventnosti, a samim time doprinosi boljoj zaštiti osiguranika i korisnika osiguranja, kao i jačanju povjerenja u sektor osiguranja.

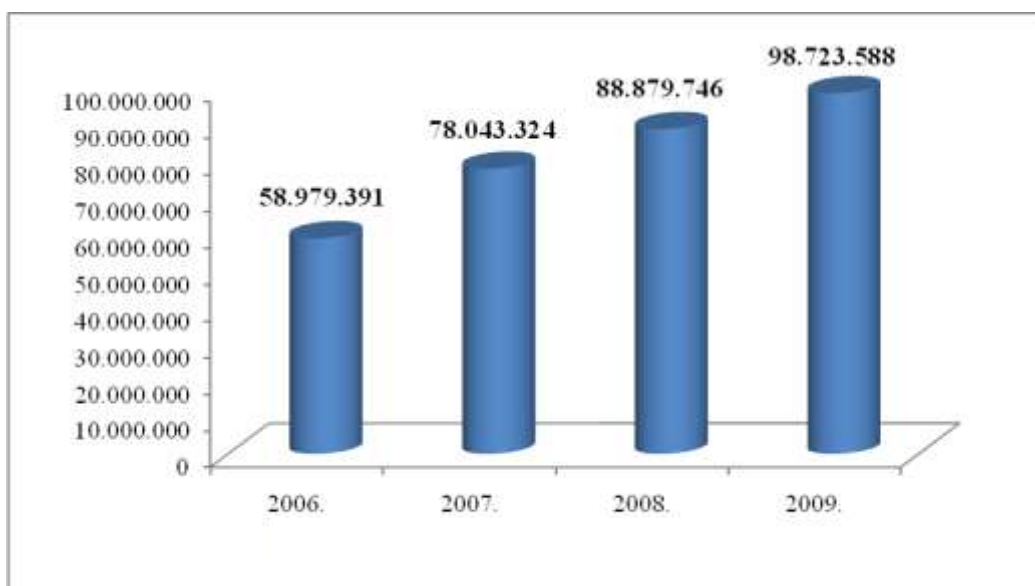
Ukupna vrijednost kapitala značajno je povećana u periodu 2006. do 2009. godine, što ilustruju slijedeći podaci:

Grafikon broj 10: Kapital društava za osiguranje

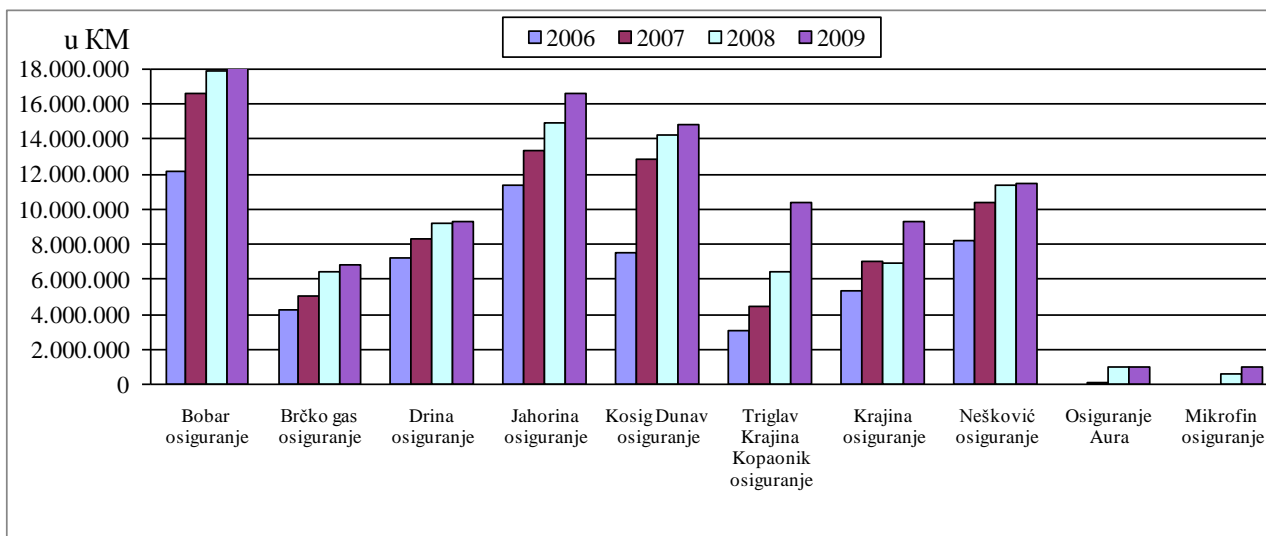
Izvor: Bilansi stanja društava

Porast tehničkih rezervi, te njihovo realno pokrće jedan su od preduslova za poboljšanje solventnosti, čime se doprinosi boljoj zaštiti interesa osiguranika i korisnika osiguranja, kao i jačanju povjerenja u sektor osiguranja. Naredni grafički pregledi ilustruju pozitivne promjene visine tehničkih rezervi:

Grafikon broj 11: Tehničke rezerve društava za neživotno osiguranje

Izvor: Izvještaji društava

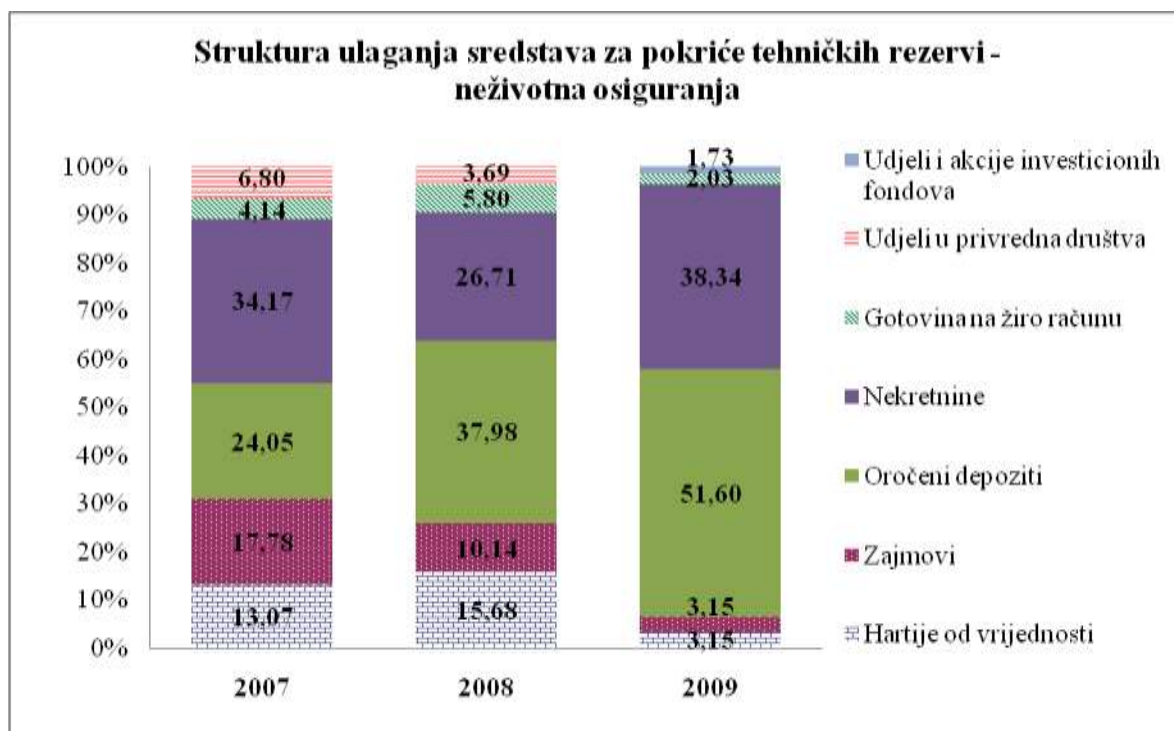

Grafikon broj 12: Tehničke rezerve društava za neživotno osiguranje

Izvor: Izvještaji društava

U periodu 2006 -2008. godina tehničke rezerve neživotnih osiguranja porasle su sa 58,9 miliona KM na 98, 3 miliona KM ili za 70%.

U narednoj tabeli data je struktura ulaganja sredstava za pokriće tehničkih rezervi:

Grafikon broj 13 Ulaganja sredstava za pokriće tehničkih rezervi neživotnih osiguranja

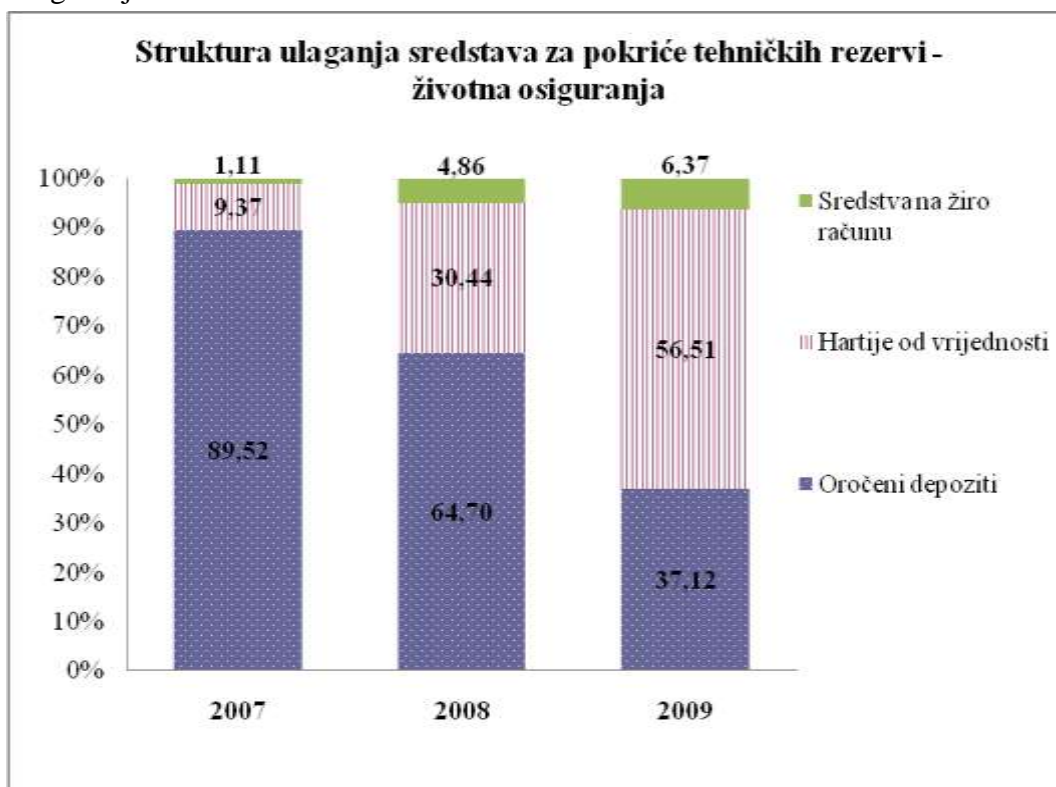
Izvor: Izvještaji društava

Imajući u vidu nezadovoljavajuće zatečeno stanje u pogledu sredstava za pokriće tehničkih rezervi, kako sa kvantitativnog, tako i sa kvalitativnog stanovišta, Agencija je, nakon izvršenih pojedinačnih analiza, kroz podzakonske akte donesene krajem 2008. godine preciznije definisala

dozvoljene oblike ulaganja, kao i rokove za usklađivanje po obimu i strukturi. Novim propisima se od društava zahtijeva obezbjeđenje većeg stepena sigurnosti, ročne usklađenosti, likvidnosti i raznovrsnosti kod ove vrste ulaganja.

Osnovna poboljšanja koja se odnose na ulaganja sredstava za pokriće tehničkih rezervi ogledaju se u činjenici da je pokriće, za razliku od prethodnih perioda, realno iskazano i kroz dozvoljene oblike investiranja. Osnovni problemi vezani za ulaganja sredstava za pokriće tehničkih rezervi ogledaju se u nedovoljnoj diverzifikaciji (dominacija oročenih depozita i nekretnina), te u činjenici da jedan broj društava, ni nakon prelaznog roka, još uvijek nije obezbijedio dovoljan obim pokrića, što je naslijeđe prethodnog perioda i mora se rješavati nadzornim mjerama u 2010. godini. U oba slučaja aktuelna finansijska kriza djeluje kao otežavajući faktor za uspješnu sanaciju.

Naredni grafički prikaz ilustruje strukturu sredstava za pokriće tehničke rezerve životnih osiguranja:

Grafikon broj 14: Ulaganja sredstava za pokriće tehničkih rezervi životnih osiguranja

Izvor: Izvještaji društava

Kod ulaganja sredstava za pokriće tehničkih rezervi životnih osiguranja, a posebno matematičke rezerve, evidentne su pozitivne kako kvantitativne, tako i kvalitativne promjene u odnosu na prethodni izvještajni period. Porast učešća hartija od vrijednosti (obveznica RS i opštinskih obveznica), pokazao je da društva za osiguranje predstavljaju značajan faktor unapređenja domaćeg tržišta kapitala, ali i ekonomskog razvoja.

5.2. Bilans uspjeha

Šema Bilansa uspjeha propisana Pravilnikom o sadržini i formi obrazaca finansijskih izvještaja za društva za osiguranje pretrpjela je u 2009. godini mnogo veće i značajnije izmjena u odnosu na šemu Bilansa stanja. Utvrđivanje ukupnog finansijskog rezultata vrši se u više faza u odnosu na prethodne bilansne šeme, a rezultati utvrđeni u pojedinim fazama uporedivi su samo na nivou rezultata redovne aktivnosti. Pored toga, značajnu novinu predstavljaju dobiti i gubici koji se iskazuju na nivou više kategorija prihoda i rashoda, a posebnu specifičnost predstavljaju dobiti i gubici utvrđeni direktno u kapitalu. Ovi dobiti i gubici ne utiču na visinu neto dobitaka i gubitaka perioda, odnosno ne mogu biti predmet raspodjele i pokrića. Značajno je takođe istaći da nova šema Bilansa uspjeha ne sadrži ni kategoriju tehničkog rezultata, kao specifičnog faznog rezultata društva za osiguranja, ostvarenog iz osnovne djelatnosti.

U narednoj tabeli dat je uporedni pregled stavki bilansa uspjeha za sva društva za osiguranje u periodu 2008.-2009. godina.

Tabela broj 17: **BILANS USPJEHA** ukupno za sva društva

u KM

POZICIJA	2008. godina	%	2009. godina	%	Indeks 2009/08
A. POSLOVNI PRIHODI I RASHODI					
I - Poslovni prihodi (1+2+3+4)	119.252.692	94,55	126.974.971	89,56	106,48
1. Prihodi od premije i provizije osiguranja, saosiguranja, reosiguranja i retrocesija životnih osiguranja	6.400.284		8.006.830		125,10
2. Prihodi od premije i provizije osiguranja, saosiguranja, reosiguranja i retrocesija neživotnih osiguranja	105.248.751		110.627.637		105,11
3. Prihodi od ukidanja i smanjenja rezervisanja neživotnih osiguranja	2.652.151		3.244.753		122,34
4. Drugi poslovni prihodi	4.951.506		5.095.751		102,91
II - Poslovni rashodi (1+2+3+4)	107.865.238	84,32	114.309.360	84,21	105,97
1. Naknade šteta, ugovorenih iznosa i premija saosiguranja i reosiguranja	856.514		1.415.817		165,30
2. Naknade šteta i ostale naknade neživotnih osiguranja	50.661.476		51.926.278		102,50
3. Ostali funkcionalni rashodi	5.558.699		7.426.630		133,60
4. Troškovi sprovođenja osiguranja	50.788.550		53.540.635		105,42
III - Poslovni dobitak	14.122.733		19.814.134		140,30
IV - Poslovni gubitak	2.735.279		7.148.523		261,35
B. FINANSIJSKI PRIHODI I RASHODI					
I - Finansijski prihodi	4.941.851	3,92	5.735.819	4,05	116,07
II - Finansijski rashodi	933.106	0,73	503.993	0,37	54,01
III - Dobitak redovne aktivnosti	17.372.947		23.736.228		136,63
IV - Gubitak redovne aktivnosti	1.976.748		5.838.789		295,37
V. OSTALI PRIHODI I RASHODI					
I - Ostali prihodi	1.703.126	1,35	4.159.090	3,06	244,20
II - Ostali rashodi	15.212.387	11,89	18.137.649	13,37	119,23
III - Dobitak po osnovu ostalih prihoda i rashoda	301.613		143.420		47,55
IV - Gubitak po osnovu ostalih prihoda i rashoda	13.810.874		14.121.979		102,25
G. PRIHODI I RASHODI OD USKLAĐIVANJA VRIJEDNOSTI IMOVINE					
I - Prihodi od usklađivanja vrijednosti imovine	118.234	0,09	54.616	0,04	46,19
II - Rashodi od usklađivanja vrijednosti imovine	2.469.420	1,93	99.772	0,07	4,04
III - Dobitak po osnovu usklađivanja vrijednosti imovine	118.234				
IV - Gubitak po osnovu usklađivanja vrijednosti imovine	2.469.420		45.156		1,83
D. DOBITAK I GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA					
1. Dobitak prije oporezivanja (BIII-BIV)-(BIII-BIV)-(GIII- GIV)			3.873.724		
2. Gubitak prije oporezivanja (BIII-BIV)-(BIII-BIV)-(GIII- GIV)	464.248				
Đ. TEKUĆI I ODLOŽENI POREZ NA DOBIT	1.212.143	0,95	1.405.449	1,04	115,95
E. NETO DOBITAK I NETO GUBITAK PERIODA					
1. Neto dobitak tekuće godine (D1-Đ)			2.468.275		
2. Neto gubitak tekuće godine (D2-Đ)	1.676.391				
Ž. OSTALI DOBICI I GUBICI U PERIODU					
I - Dobici utvrđeni direktno u kapitalu	109.287	0,09	4.845.178	3,42	4433,44
II - Gubici utvrđeni direktno u kapitalu	233.890	0,18	1.272.495	0,94	544,06
III Porez na dobitak koji se odnosi na ostale dobitke i gubitke			9.974		
Z. NETO REZULTAT PO OSNOVU DOBITAKA I GUBITAKA U PERIODU	124.603		3.562.707		2859,25
I. UKUPNI PRIHODI I DOBICI (AI+BI+VI+GI+ŽI)	126.125.190	100,00	141.769.674	100,00	112,40
J. UKUPNI RASHODI I GUBICI (AII+BII+VII+GII+Đ+ŽII+ŽIII)	127.926.184	100,00	135.738.692	100,00	106,11
K. UKUPAN NETO REZULTAT U OBRAČUNSKOM PERIODU (I-J)=(E1+Z)			6.030.982		
K. UKUPAN NETO REZULTAT U OBRAČUNSKOM PERIODU (I-J)=(E2+Z)	-1.800.994				

Izvori: finansijski izvještaji društava

Prema redovnoj bilansnoj šemi previđeno je utvrđivanje ukupnog finansijskog rezultata kroz više faza. U navedenoj skraćenoj bilansnoj šemi prikazani su dobiti i gubici po svakoj fazi bez iskazivanja neto rezultata, kako bi korisnik izvještaja imao na raspolaganju podatke o stanju ukupnih dobitaka i gubitaka po fazama.

Ukupni prihodi, uključujući sve dobitke, u 2009. godini su iznosili 141.769.674 KM, što u odnosu na prethodnu godinu predstavlja povećanje za 12,40%. Ukupni rashodi društava, uključujući i sve gubitke, u 2009. godini iznosili su 135.738.692 KM i u odnosu na rashode prethodne godine porasli su za 6,11%. Ukupan neto rezultat, kao razlika ove dvije računске kategorije, na nivou svih društava, iznosi 6.030.982 KM.⁴

U iskazanom neto rezultatu sadržani su i dobiti utvrđeni direktno u kapitalu u iznosu od 3.562.707 KM, koji nisu predmet raspodjele, pa odbitkom ovog iznosa neto dobitak za raspodjelu na nivou svih društava iznosi 2.468.275 KM.

Poslovni prihodi društava ostvareni po osnovu premije u 2009. godini čine 89,56% ukupnih prihoda i iznose 126.974.971 KM, a veći su za 6,48% u odnosu na prethodnu godinu.

U strukturi ukupnih prihoda finansijski prihodi učestvuju sa 4,05%, zatim dobiti utvrđeni direktno u kapitalu 3,42% i ostalih prihodi 3,06%. Najveći porast u odnosu na prethodnu godinu ostvaren je kod dobitaka utvrđenih direktno u kapitalu.

Strukturu ukupnih rashoda čine poslovni rashodi sa 84,21%, ostali rashodi sa 13,37%, dok je učešće ostalih rashoda i gubitaka utvrđenih direktno u kapitalu neznatno. Najveći porast zabilježen je kod ostalih funkcionalnih rashoda od 33,60%, zatim naknade šteta, ugovorenih iznosa i premija saosiguranja i reosiguranja od 65,30% i troškova sprovođenja osiguranja od 5,42%. Troškovi sprovođenja osiguranja kod većine društava za osiguranje veći su od dozvoljenog režijskog dodatka, što zahtijeva dodatne nadzorne mjere.

Ukupan neto dobitak na nivou svih društava u 2009. godini ostvaren je u iznosu od 2.468.275 KM, za razliku od prethodne godine kada je ostvaren gubitak od 1.676.391 KM. U ukupnom neto dobitku participira devet društava sa ostvarenim dobitkom od 10.081.066 KM. Dva društva su iskazala neto gubitak od 7.612.791 KM. Iz navedenog rezultata isključeni su neto dobiti i neto gubici koji su priznati direktno u kapitalu.

Kod upoređivanja ukupnog neto rezultata treba naglasiti činjenicu da su dugoročna rezervisanja, u okviru kojih je najznačajnija stavka matematička rezerva, porasla za 43,37%, dok su pasivna vremenska razgraničenja, u okviru kojih najznačajniju stavku predstavlja dio tehničkih rezervi, porasla za 7,47%, što uz njihovo adekvatno pokriće značajno doprinosi daljoj stabilizaciji sektora osiguranja, ali istovremeno i direktno utiče na smanjenje ukupno ostvarenog finansijskog rezultata u 2009. godini.

---

⁴ Neto rezultat za 2008. godinu iskazan u ovom finansijskom izvještaju razlikuje se od neto rezultata iskazanog u prošlogodišnjim izvještajima za isti period kod dva društva, a i neto rezultat na nivou sektora osiguranja različiti za isti iznos (136.433 KM). Ova razlika proizašla je, kako zbog korekcije neto rezultata kod jednog, tako i zbog reklasifikacije koja je uslovlila promjenu kod drugog društva.

6. POKAZATELJI POSLOVANJA

Ocjena uspješnosti poslovanja osiguravajućih društava vrši se kroz kompleksnu analizu njihovih finansijskih izvještaja. Ne postoji jedinstvena metodologija ocjene uspješnosti, tako da se u analizi koriste različiti pokazatelji, kako bi se obezbijedio potpun uvid u poslovanje društva, odnosno kako bi se na vrijeme otkrili i prepoznali simptomi pojava koje negativno utiču na kvalitet poslovanja. Pored uobičajenih pokazatelja koji se koriste u analizi finansijskih izvještaja preduzeća, zbog specifičnosti djelatnosti koju obavljaju, kod društva za osiguranje koriste se i drugi pokazatelji, koji odražavaju posebne aspekte poslovanja.

U narednom pregledu dati su osnovni pokazatelji poslovanja sektora osiguranja u RS za period 2007.-2009. godina:

Tabela broj 18: Pokazatelji poslovanja

O P I S	2007. godina	2008. godina	2009. godina
Premija po zaposlenom (u KM)	129.058,13	134.743,41	129.428,65
Ukupan prihod po zaposlenom (u KM)	144.982,54	140.881,03	147.707,12
Dobit po zaposlenom (u KM)	9.479,02	(1.911,09)	2.662,65
Dobit/Ukupan prihod (%)	6,54	-1,36	1,80
Isplaćene štete/Premija (%)	31,36	35,51	33,65
Racio šteta (%)	45,75	44,87	44,96
Racio troškova (%)	47,97	46,28	46,23
Kombinovani racio (%)	93,73	91,16	91,19
Racio solventnosti (%)	81,23	82,74	78,92
Opšta likvidnost (%)	6,88	8,85	7,47
Povrat na uloženu imovinu (ROA) (%)	4,05	-0,79	1,04
Povrat na uloženi vlastiti kapital (ROE) (%)	9,23	-1,76	2,70

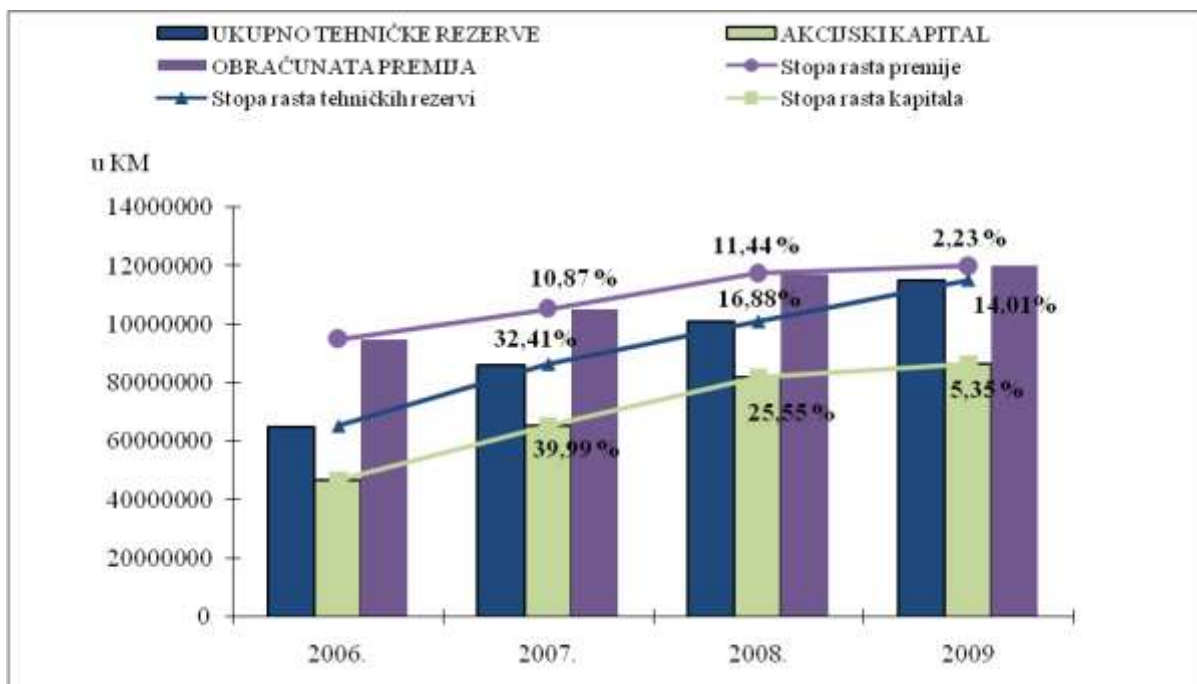
Izvor: Izvještaji društava

Iz pregleda prikazanih pokazatelja vidljivo je sljedeće:

- u navedenom periodu fakturisana premija imala je tendenciju rasta, ali s obzirom da je broj zaposlenih brže rastao od rasta premije, u 2009. godini došlo je do pada premije po zaposlenom u odnosu na prošlu godinu,
- kretanje ukupnog prihoda po zaposlenom, pored premije osiguranja, broja zaposlenih vezano je i za promjenu ostalih prihoda i dobitaka, zbog čega je, za razliku od premije po zaposlenom, ovaj pokazatelj porastao u odnosu na prošlu godinu,
- učešće isplaćenih šteta u premiji osiguranja smanjeno je u 2009. godini zbog smanjenja u iznosu isplaćenih šteta, kao i povećanja fakturisane premije,
- racio šteta, racio troškova i kombinovani racio odražavaju rezultate u pojedinim fazama poslovanja, a njihova visina je u obrnutoj srazmjeri sa rezultatima, odnosno što je racio veći fazni rezultat je manji. Ukoliko je kombinovani racio manji od 100, razlika između 100 i kombinovanog racia predstavlja pozitivan rezultat, a ukoliko je kombinovani racio veći od 100 ta razlika predstavlja negativan rezultat. U posmatranom periodu nije došlo do značajnijih promjena ovih koeficijenata.

- ratio solventnosti predstavlja odnos sopstvenog kapitala i neto prihoda od premije i u navedenom periodu pokazuje tendenciju pada. S obzirom da je došlo do smanjenja kapitala i povećanja prihoda od premije, obje promjene su negativno uticale na ratio solventnosti, iako smanjenje nije značajn,
- koeficijent opšte likvidnosti odražava sposobnost društava da svoje obaveze izmiruju u rokovima dospjeća i navedeni koeficijent pokazuje negativan trend. Do smanjenja koeficijenta likvidnosti došlo je uslijed smanjenja tekuće imovine i povećanja kratkoročnih obaveza, ali je na prihvatljivom nivou,
- povrat na uloženu imovinu (ROA) i povrat na uloženi kapital (ROE) pokazuju pozitivnu promjenu, zbog pozitivnog neto rezultata u 2009. godini u odnosu na prethodnu godinu, kada je iskazan gubitak.

Značajan pokazatelj rezultata preduzetih aktivnosti na stabilizaciji i uređenju tržišta osiguranja je i kretanje akcijskog kapitala, ukupnih tehničkih rezervi i obračunate premije svih društava za životno i neživotno osiguranje, u periodu 2006.-2009. godina, što pokazuje naredni grafikon:

Grafikon broj 15. Kretanje akcijskog kapitala, tehničkih rezervi i obračunate premije

Izvori: Izvještaji društava

Rast tehničkih rezervi u odnosu na rast obračunate premije je intezivniji, što je rezultat uspostavljanja aktuarski zasnovanih kriterija za obračun tehničkih rezervi, propisanih od strane Agencije, i kontinuiranog nadzora adekvatnosti izdvajanja u tehničke rezerve. Regulatorne i nadzorne aktivnosti Agencije u ovom segmentu imale su za cilj da društva za osiguranje realnije procjenjuju tehničke rezerve i time u značajnoj mjeri poboljšaju zaštitu interesa osiguranika i korisnika osiguranja.

Evidentan je i značajan rast akcijskog kapitala, takođe veći od rasta premije, koji je u analiziranom periodu porastao za 86%, a što je takođe rezultat nadzornih mjera Agencije, sa nalogima za dokapitalizaciju, u cilju ispunjavanja kapitalnih zahtjeva i očuvanja solventnosti.

ZAKLJUČAK

U globalnim razmjerama 2009. godina je godina finansijske i ekonomske krize, koja još uvijek nije ostavila direktne i značajnije negativne posljedice na sektor osiguranja, prvenstveno zbog male izloženosti tržištu hartija od vrijednosti i dominantnog učešća obaveznih osiguranja u strukturi premije. Međutim u narednom periodu za očekivati je efekte produženog djelovanja ekonomske krize kroz pad privredne aktivnosti, smanjenje zarada, zaposlenosti i pogoršanje pokazatelja u drugim segmentima finansijskog sistema. Ovi trendovi bi imali negativan uticaj, i to prvenstveno na ugovaranje osiguranja i naplatu premije. Istovremeno, moguće pogoršanje makroekonomskog ambijenta, sigurno će otežati i potrebnu finansijsku stabilizaciju sektora u cjelini, kao i sanaciju pojedinih društava za osiguranje.

Analiza dostavljenih izvještaja za 2009. godinu, kao i sprovedene neposredne kontrole u društvima za osiguranje, te komparacija osnovnih pokazatelja sa prethodnim periodom, pokazuju da sektor osiguranja kontinuirano karakterišu slijedeći problemi:

- zaostajanje u odnosu na druge segmente finansijskog sektora,
- nerazvijenost u odnosu na druge tranzicijske zemlje, mjereno osnovnim parametrima (premija po stanovniku, učešća premije u BDP i učešća premije životnog osiguranja u ukupnoj premiji),
- nepovoljna struktura premije, u kojoj dominira obavezno osiguranje od autoodgovornosti, i pored dinamičnog rasta premije životnog osiguranja i drugih oblika neobaveznih osiguranja,
- nedovoljna primjena pravila upravljanja rizicima,
- nedostatak upravljanja i kontrole troškova,
- nelojalna konkurencija u oblasti osiguranja od autoodgovornosti.

U cilju rješavanja identifikovanih problema, koji su naslijeđe prethodnog perioda, Agencija je u 2009. godini provodila dva paralelna procesa:

- unapređenje regulatornog okvira i pravila poslovanja u skladu sa EU direktivama i drugim međunarodnim standardima,
- provođenje stalnog nadzora poslovanja društava za osiguranje i drugih učesnika na tržištu osiguranja, uz postepeno razvijanje modela nadzora zasnovanog na procjeni rizika, kojima su izložena društva za osiguranje.

Ovako koncipirane aktivnosti Agencije dovele su i do pozitivnih promjena u sektoru osiguranja RS, kao što su:

- kapitalno jačanje društava za osiguranje putem novih emisija akcija,
- formiranje tehničkih rezervi u skladu sa aktuarskim principima i propisima Agencije, što je dovelo do njihovog porasta,

- obavezno ulaganja 50% minimalnog garantnog fonda u depozite kod banaka, čime je povećana zaštita interesa osiguranika i korisnika osiguranja,
- poboljšanje struktura ulaganja sredstava tehničkih rezervi neživotnih osiguranja, kroz eliminisanje nedozvoljenih oblika ulaganja,
- veći stepen diversifikacije ulaganja sredstava za pokriće tehničkih rezervi životnih osiguranja,
- ulaganja sredstava tehničkih rezervi u obveznice, čiji su emitenti Republika Srpska i jedinice lokalne samouprave, na koji način društva za osiguranje postižu veći stepen sigurnosti uložених sredstava i istovremeno postaju jedan od faktora razvoja Republike Srpske,
- vrijednost riješenih, a neisplaćenih odštetnih zahtjeva, kontinuirano se smanjuje,
- poboljšanje organizacije poslovnih procesa, pogotovo u kanalima distribucije i kod rješavanja odštetnih zahtjeva,
- poboljšanje kvaliteta finansijskog izvještavanja, realnije iskazivanje bilansnih pozicija, ispravka i otpis nenaplativih potraživanja,
- kvalitativno i kvantitativno poboljšanje u strukturi zaposlenih,
- djelovanjem Kancelarije ombudsmana postignut je viši stepen zaštite i edukacije potrošača i drugih korisnika usluga osiguranja,
- povećanje nivoa transparentnosti u poslovanju društava za osiguranje,
- jačanje domaće aktuarske profesije.

Za nastavak pozitivnih kretanja u sektoru osiguranja, od posebnog značaja je kreiranje stabilnog i stimulativnog privrednog ambijenata, a posebno u pogledu:

- stvaranje sistemskih pretpostavki za razvoj novih proizvoda u oblasti životnog, penzijskog i zdravstvenog osiguranja,
- usvajanje poreski stimulativnijeg zakonodavstva za proizvode osiguranja, posebno za životno i penzijsko osiguranje,
- razvoj domaćeg tržišta kapitala emitovanjem novih instrumenata,
- jačanje povjerenja u finansijski sektor i razvoj kulture osiguranja,
- efikasnijeg rješavanja sudskih sporova.

Imajući u vidu prethodno navedeno, prioriteti Agencije u narednom periodu će biti:

- pojedinačnim nadzornim mjerama stvarati pretpostavke za dalje poboljšanje kvantitativnih i kvalitativnih pokazatelja uspješnosti poslovanja društava za osiguranje i posrednika u osiguranju,
- nastavak započetog procesa uređenja oblasti osiguranja od autodogovornosti,
- unapređivanje poslovnih procesa u društvima za osiguranje, a posebno internih kontrolnih postupaka, te razvoj internih aktuarskih i revizorskih funkcija,
- jačanje uloge društava za osiguranje, kao institucionalnih investitora, na domaćem tržištu osiguranja,
- unapređivanje standarda i prakse korporativnog upravljanja u društvima za osiguranje,

- razvoj novih oblika zaštite osiguranika i korisnika osiguranja, kao i edukacije javnosti,
- stručno usavršavanje zaposlenih u Agenciji i razvoj informacionog sistema,
- razvoj i unapređenje metodologije nadzora uz pomoć USAID i TWINNING (EU) projekata.,
- razvoj i uspostavljanje koncepta nadzora zasnovanog na preventivnom i proaktivnom djelovanju,
- uspostavljanje saradnje sa supervizorima u osiguranju iz drugih zemalja,
- aktivno učešće u radu Komiteta za koordinaciju finansijskog sektora RS.

Nadzorne aktivnosti treba da budu podržane regulatornim okvirom koji je zasnovan na direktivama EU, kao i Osnovnim principima osiguranja (Insurance Core Principles) koje je donijela Međunarodna asocijacija supervizora u osiguranju. Koordinirane regulatorne i nadzorne aktivnosti imaju za cilj stvaranje funkcionalnog, efikasnog, transparentnog i likvidnog tržišta osiguranja, na kome je obezbijeđen visok stepen zaštite osiguranika i trećih oštećenih lica.